

Ponedjeljak, 22. septembar 2008.

Svedok Ive Kardum

Otvorena sednica

Optuženi su pristupili Sudu

Početak u 14.18 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ORIE: Dobro jutro svima. Gospodine sekretare, molim vas, najavite predmet.

sekretar: Dobro jutro, časni Sude. Dobro jutro svima u sudnici. Ovo je *Predmet IT-06-90-T, Tužilac protiv Ante Gotovine i drugih.*

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare. Pretresno veće želi da pređemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, vratili smo se na otvorenu sednicu.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine sekretare. Mi ćemo samo sačekati dok gospođa poslužiteljka ukloni sve zaštitne mere... sada mogu da vas oslovim vašim imenom, jer je zahtev za zaštitnim merama povučen, gospodine Kardum. Vi ste već dali svoj svečanu izjavu da ćete govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine na privatnoj sednici. I dalje ste obavezni tom svečanom izjavom i sada će vas prvo ispitivati gospodin Margetts, zastupnik Tužilaštva. Gospodine Margetts, molim vas, nastavite.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala vam, gospodine predsedavajući.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC MARGETTS

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dobar dan, gospodine Kardum.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Dobar dan.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, molim vas, recite nam za zapisnik svoje puno ime i prezime?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: A ja sam Ive Kardum. Rođen sam 1957. godine u mjestu Nunić, općina Kistanje, nedaleko od Zadra. Sada živim u Zadru i radim u

policijskoj Upravi zadarskoj. Inače, moje osnovno obrazovanje je profesor filozofije i arheologije. Hvala lijepo.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kardum, kao prvo, možete da sedite, jer ovde ćete možda provesti dosta vremena i nije potrebno da ustajete. Isto tako zamolio bih vas da se skoncentrišete na pitanja koja su vam postavljena. Na primer, gospodin Margetts vas je pitao da kažete svoje ime i prezime. Ukoliko gospodin Margetts želi da sazna nešto više o vašoj sadašnjoj funkciji, obrazovanju i tako dalje, on će vas to pitati. Dakle, za sada bih vas zamolio da se skoncentrišete na pitanje koje vam je postavljeno. Gospodine Margetts, izvolite.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, da li ste vi dali izjavu Tužilaštvu 23. marta 2004. godine?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim da se pokaže dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5273. I dao bih gospodinu Kardumu pisani primerak dokumenta. U ovom trenutku, gospodine predsedavajući, želeo bih da kažem da gospodin Kardum nije imao priliku da pregleda ove izjave, a zatim je imao priliku, nakon što je dao prvu izjavu, da se sastane sa Tužilaštvom prošle godine, međutim nije nedavno imao priliku da pregleda te izjave.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, gospodine Kardum, molim vas da pogledate izjavu. Da li je to izjava koju ste dali 23. marta 2004. godine?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ja sam dao izjavu 23. ožujka 2004. godine u Zagrebu. Ja ne razumijem engleski jezik. Izjavu sam dao na hrvatskom jeziku. Upiti su bili na engleskom jeziku. Meni su prevedeni na hrvatski i ja sam davao odgovore na hrvatskom. Izjava mi je pročitana na engleskom jeziku. Imao sam na tu izjavu popriličan broj primjedbi na način prijevoda, je li, i ja bih... Tražio sam da mi se da izjava, međutim, rekli su mi da je pravilo takvo da ne mogu dobiti izjavu ni na engleskom ni na hrvatskom jeziku. Nisam bio zadovoljan, ovaj, s takvom odlukom, ali sam poštovao pravilo i ja sam izjavu potpisao. Da li ona u potpunosti je onakva kakvu sam ja dao, *vis-a-vis* prevođenja, teško je sad to meni reći odjedanput. Ovdje, koliko vidim, ima 13 stranica. Pa, ukoliko bude, ovaj, vremena za tu izjavu, još jednom proći, ja bih volio da se ona prođe ili bar njene nekakve bitne dijelove, koja smatram da su bitni, je li. Nisam imao primjedbe na način ispitivanja i razgovora, već sam imao primjedbe na način kako se to radi *vis-a-vis* tih prijevoda, znate, potpisa, i tako dalje. Ja ne znam da li je sve sa hrvatskog jezika prevedeno onako kako sam ja mislio i kako sam ja rekao. Ovo je moj potpis ovdje na izjavi.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, u svetlu odgovora svedoka, čini mi se da je potrebno da mu se pruži prilika da pregleda prevod ove izjave na koju se poziva. Takođe bih želeo da mu pokažem jedan drugi dokument pre nego što je...

SUDIJA ORIE: Mogu li prvo ja da pitam, da li sam dobro razumeo da vi čitate i da razumete engleski jezik?

SVEDOK KARDUM: Ne, ne razumijem engleski jezik.

SUDIJA ORIE: Rekli ste da vam je izjava pročitana na engleskom jeziku?

SVEDOK KARDUM: Izjava je pisana na engleskom jeziku, a onda mi je prevoditelj čitao to na hrvatskom. Znači, to je nekakav drugi, treći prijevod. Upit je na engleskom, odgovor je na hrvatskom, sa hrvatskoga se prevodi na engleski, piše se na engleskom, čita se sa engleskoga, prevodi na hrvatski, i ja takvu izjavu potpisujem, iako sam već u samom čitanju imao niz primjedbi na neke načine prijevoda.

SUDIJA ORIE: Jedini razlog zašto sam pitao, jer smo ranije čuli i pročitali u transkriptu da vam je izjava pročitana na engleskom, međutim, sada sam shvatio da vam je ponovo pročitana na engleskom... i sa engleskog jezika prevodilac vam je preveo na hrvatski. To takođe objašnjava i zašto ste možda imali pitanja što se tiče prevoda. Molim vas, nastavite, gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala vam, gospodine predsjedavajući.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A, gospodine Kardum, da li ste se takođe sastali prošle godine sa predstavnicima Tužilaštva i da li ste tom prilikom dali još jednu izjavu Tužilaštvu 4. maja 2007. godine?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da. Sa mnom je razgovarao istražitelj Međunarodnog kaznenog suda i vi osobno, gospodin Foster i vi, 3. ili 4. svibnja 2007. godine. Ja nemam nikakvu primjedbu na tu svoju izjavu, osim što sam je dao u jednom, za mene vrlo teškom trenutku, u vremenu kada je moj otac doslovno umirao u bolnici, i on je umro nakon pet dana. Ja sam taj dan izgubio priliku da zadnji put s njim porazgovaram. Nažalost, više je nisam imao. Istina, ja nemam primjedbu na vas ni na gospodina Fostera, jer ja nisam ni inzistirao u tom dijelu. Ja vjerujem da sam ja inzistirao da vi meni odgodite taj razgovor za neko drugo vrijeme, da biste mi izišli u susret. No, usput to samo kažem. Razgovor je bio korektan, naravno. Sad, što se tiče prijevoda, ista je stvar kao i ovdje, s tim da smo tada imali još više nesuglasica i nesporazuma oko tih prijevoda. Ako se sjećate, bilo je dosta onih stvari: "Mi na engleski jezik ne možemo prevesti vašu hrvatsku riječ." A ja sam vam pokušao pojasniti kako ona na hrvatskom bitno drugo nešto znači od vašega prijevoda. Ja se dobro sjećam svake svoje izjave i ja ću moći, ovaj, baš vam ukazati konkretno na te konkretne pojmove koje ste krivo prevodili onda. Da li ste ih objasnili, ja ne znam. To ćemo vidjeti, je li, kasnije. Hvala lijepo.

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nam prikažete na ekranima dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5274.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, samo bih želeo da vam izrazim saučešće povodom smrti vašeg oca. Očigledno je da nismo bili svesni kakva je bila situacija u to vreme kada smo imali sastanak s vama.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Hvala vam puno.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, zamolio bih vas da pogledate levu stranu ekrana. Da li je to kopija izjave koju ste dali?

TUŽILAC MARGETTS: Istovremeno zamolio bih da se obezbede svedoku štampani primerci izjave svedoka i prevoda izjave.

SVEDOK KARDUM: Kako vidim na početku, to bi trebalo biti to, je li. Sadržaj je velik pa o njemu ne bih mogao... To možemo kasnije kroz vaše druge upite, je li. Ja nisam vidio izjavu u ovakvom obliku, naravno, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da. Tako je. To je prevod sa engleskog jezika izjave koju ste nam dali.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, u svetlu odgovora svedoka, želeli bismo da svedoku pružimo priliku da pročita svoje ranije izjave. Već smo mu uručili dve izjave na hrvatskom jeziku, a isto tako imamo i brojne dokumente koji su navedeni konkretno u drugoj izjavi, koji se nalaze u fascikli i takođe su na hrvatskom jeziku. I to bismo mogli da damo svedoku, i eventualno bismo mogli da mu damo priliku da pregleda te materijale.

SUDIJA ORIE: Da li želite da to odmah sada uradite?

TUŽILAC MARGETTS: Da, časni Sude. Mislim da ukoliko želimo da nastavimo u skladu sa postupkom po Pravili 92ter, morali bismo tako da uradimo, jer ćemo tako na kraju uštedeti vreme. Dakle, možda bi bilo korisno ako napravimo kratak predah od 30 do 40 minuta kako bi svedok mogao da pregleda sve ove dokumente. Časni Sude, žao mi je što nismo bili u mogućnosti da se sastanemo sa svedokom u poslednjih par dana. Planirali smo pripremni sastanak juče i ranije danas, ali gospodin Kardum je smatrao da je prikladno da odbije naš predlog i to je razlog što se sada nalazimo u ovakvom položaju.

SUDIJA ORIE: Da. Naravno, jedan od problema je da ako bismo sada napravili pauzu, da nam je potrebno da danas imamo tri pauze, što bi bilo dodatno gubljenje vremena. Da li postoji bilo koji način, gospodine Margetts, da li biste možda mogli da izaberete delove vašeg ispitivanja za koje je najmanje verovatno da će biti problema zbog prevoda. Tako da bismo možda mogli, na primer, da nastavimo sa radom još pola sata, tri četvrt sata, a onda da damo priliku da svedok pročita ove izjave, a u međuvremenu mi možemo ove izjave da obeležimo za identifikaciju, i ukoliko, naravno, svedok ... ukoliko bi svedok želeo da se izjasni o delovima izjave koje ćete da mu predočite, on će imati priliku da to

uradi, a posle toga daćemo mu priliku da pročita cele izjave. Da li je to... dozvolite mi samo...

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts, želeo bih da naglasim da ukoliko mi kažete – ne, ja ne mogu da postavljam bilo kakva pitanja svedoku pod tim... po ovom osnovu, kako mi je predloženo, onda, naravno, Pretresno veće će najverovatnije prihvatiti vašu sugestiju. To jeste neka vrsta rešenja koje ne bi imalo za posledicu gubitak vremena i, u isto vreme, u izvesnoj meri će zadovoljiti vašu zabrinutost i, naravno, zabrinutost Pretresnog veća. I pre nego što nastavite, naravno, treba dati priliku Odbrani da nešto kaže na predloženi način postupka, ako ima ikakve potrebe da to učini.

TUŽILAC MARGETTS: Možda, gospodine predsedavajući, pre nego što Odbrana iznese svoj komentar, izneo bih alternativni scenario u smislu kako da se nastavi glavno ispitivanje. Svakako prihvatom vašu sugestiju, časni Sude, da nastavimo sa glavnim ispitivanjem, i ja ću to učiniti u formi koja je prihvatljiva. Ispitivanje... glavno ispitivanje trebalo bi da se zasniva na izjavama i... zapravo, mislim da ne bih... ne bih to pitao da nisam svedoka već uputio na određene delove iz njegove izjave. Isto tako želeo bih da čujem od Odbrane da li je taj postupak... da su oni zadovoljni ovim postupkom u datim okolnostima.

SUDIJA ORIE: I onda pretpostavljam da će prvo pitanje svedoku uvek biti: "Da li je ovo ono što ste nameravali da kažete, da li to odražava ono što ste rekli?", a zatim nastavite da postavljate pitanja o toj temi.

TUŽILAC MARGETTS: Da.

SUDIJA ORIE: Dakle, delovi kojima ćete da se bavite, svedok može da potvrdi sada, a zatim ćemo mu dati priliku da kasnije završite čitanje cele izjave. To je vaš predlog. Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, to će biti i moj predlog, takođe. To je u redu što se nas tiče. I u stvari, u ime Odbrane gospodina Gotovine, više nam se dopada taj predlog, u svetlu određenih stvari koje su se dogodile... ne sa poslednjim svedokom, već sa pretposlednjim svedokom, kao i sa njegovom izjavom, slažem se da se svedoku da onoliko vremena koliko je potrebno da prođe kroz izjave, tako da kasnije ne bi bilo ikakvih pitanja o tome zbog čega promene jesu ili nisu izvršene u toj izjavi. I ukoliko gospodin Margetts želi u svom glavnom ispitivanju da ide samo kroz odabrane delove izjave, a zatim pita svedoka da li se slaže sa izjavom, onda nemam prigovor na to.

SUDIJA ORIE: U redu. Gospodine Kardum, mi ćemo postupiti na sledeći način. Gospodin Margetts će početi sa svojim glavnim ispitivanjem. Moguće je da će se pozivati na delove vaše izjave. On će vam prvo dati mogućnost da pročitate relevantni deo vaše izjave, a zatim će vam postaviti dodatna pitanja. Međutim, tokom prve pauze... i molim

vas da nam kažete koliko vremena će vam trebati... zamolićemo vas da prođete kroz celokupne svoje dve izjave, kako bismo videli gde želite da se nešto izmeni ili dopuni, posebno u vezi ovih napomena koje ste nam dali a koje se tiču, pre svega, prevoda vaših izjava. Tako ćemo postupiti. Gospodine Margetts, izvolite.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, samo još jedna praktična stvar, a to je da su strane pregledale podneske po Pravilu 92ter, i očigledno je da su se iz tima Odbrane gospodina Čermaka složili sa nekim korekcijama u izjavi i dokumentima priloženim uz nju, naravno, u vezi sa procedurom po Pravilu 92ter, i to je uspešno završeno. Ipak, što se tiče dokumenata, to je prilično obiman spisak, oko 33 dokumenta, ne znam da li će strane biti zadovoljne da se to sada primi u spis i da dobiju dokazne brojeve. To može biti efikasniji način da se nastavi.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, u ovom trenutku mislim da bih želeo da čujem šta svedok ima da kaže o određenom dokumentu pre nego što pristanemo da se uvrsti u spis. Što se tiče Pravila 92ter, naš dogovor, očigledno, uvek zavisi od toga šta će reći svedok u sudnici u skladu sa Pravilom 92ter. I u svetlu toga, mislim da, u ime Odbrane gospodina Gotovine, mi bismo prvo želeli da čujemo šta svedok ima da kaže o svojim izjavama pre nego što počnete... pre nego što dokumente počnemo da uvodimo u spis, osim ako u glavnom ispitivanju svedok ne potvrdi autentičnost dokumenata ili se na drugi način obezbedi osnova za njihov prijem u spis.

SUDIJA ORIE: Da. I onda, naravno, druga alternativa bi bila da, ukoliko, iz bilo kog razloga, to ne bi bio odgovarajući način za uvođenje ovih dokumenata u spis, naravno da Tužilaštvo još uvek može da se opredeli za onu mogućnost da se dokument uvrsti u spis preko samog Tužilaštva, ukoliko to može da se uradi na odgovarajući način. Tako da su sve alternative otvorene ako uvođenje ovih dokumenata u spis preko ovog svedoka ne bi bio odgovarajući način. Molim vas, nastavite.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, prvo želim da se bavimo nekim formalnim pitanjima koja se odnose na vašu ulogu, posebno u periodu od avgusta 1995. godine, i osvrnuo bih se na različite procedure koje su usvojene u zadrsko-kninskom odeljenju kriminalističke policije. Prvo bih vas uputio na dokument...

TUŽILAC MARGETTS: I, gospodine sekretare, molim da nam prikažete na ekranima dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 3200, i molim 7. stranicu na engleskom jeziku, a 4. stranicu na BHS-u. Gospodine sekretare...

(Tužilaštvo se savetuje)

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, dokument 3200 nije na spisku obelodanjenih dokumenata.

SUDIJA ORIE: Poslednji se pojavljuje pod rednim brojem 8, ali moram da priznam da sam se prilično namučio da zamenim jedan spisak dokaznih predmeta sa novijim spiskom.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Najnoviji koji imam je broj 8. Od 13.00 časova danas pod brojem 8 je dokument broj 2999.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, ja sam suočen sa čudnom situacijom da je dokument koji je gospodin sekretar pozvao na ekran tačan dokument, ali sam obavešten da je broj 2999.

SUDIJA ORIE: U pravu ste, gospodine Mišetiću. Uzeo sam pogrešan jutros. Jedan koji nije spojen. To je poslednji. Gospodine Margetts, da li je i dalje dokument broj 3200 na vašem spisku dokaznih predmeta?

TUŽILAC MARGETTS: Čini mi se da je 3200 duplikat 2999. Mislim da ako se opredelimo da se bavimo dokumentom broj 2999 to je najbolji način da se nastavi. Dakle, gospodine sekretare, ako bismo mogli vidimo dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 2999, i molim 7. stranicu na engleskom jeziku, a 4. stranicu na BHS-u.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, na desnoj strani ekrana videćete jedan dokument koji predstavlja izveštaj u vezi događaja koji su se desili na oslobođenim teritorijama.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim sledeću stranicu ovog dokumenta. Izvinjavam se, ne sledeću. Molim vas da se ponovo vratite na 4. stranicu dokumenta na BHS-u.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A, gospodine Kardum, videćete ovde na spisku da se pominju policijske uprave u raznim područjima, uključujući i Policijsku upravu sisačko-moslavačku, Policijsku upravu karlovačku, Policijsku upravu splitsko-dalmatinsku, a zatim vidimo i Policijsku upravu zadarsko-kninsku.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas sledeću stranicu, a jednu stranicu dalje na engleskom jeziku.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, videćete na BHS verziji da tu postoji jedan spisak policijskih stanica u području Knina okrug, Kotar-Knin. I videćete da se pominju: Knin, Donji Lapac, Gračac, Lovinac, Korenica, Benkovac i Obrovac. Da li su to policijske stanice u kojima je bila stacionirana kriminalistička policija u avgustu 1995. godine i da li je postojalo u svakoj od ovih stanica kriminalističko odeljenje ili ako nije postojalo kriminalističko odeljenje u svakoj od ovih policijskih stanica, možete li da navedete u kojima jeste?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Po ustroju koji je predviđen još od ranije, ja ne znam tačno koje godine, da li je to bilo 1991., 1992. ili 1993. godine, meni to nije

poznato, uglavnom, znam da je Policijska uprava zadarsko-kninska konstituirana kao takva 1993. godine. Znači, 1993. godine. Inače, prije toga je područje Knina bilo u sastavu Šibenske policijske uprave, a područje...

SUDIJA ORIE: Gospodine, dozvolite mi da vas prekinem. Vi nama sada vrlo detaljno pričate kako su se stvari razvijale godinama. Konkretno pitanje je bilo da li su ove navedene policijske stanice na ovom spisku imale odeljenja kriminalističke policije, i ukoliko je to bilo slučaj - koja jeste, a ukoliko nije - koja nije. Samo je to bilo pitanje. I mi imamo ograničeno vreme tako da moramo da se fokusiramo na ono što vas gospodin Margetts pita. Molim vas, nastavite.

SVEDOK KARDUM: Po predviđenom ustroju trebale su imati odsjeke krim policije. Međutim, u kolovozu mjesecu to one nisu imale, nijedna od tih policijskih postaja.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I, gospodine Kardum, da li možete da nam kažete kada su formirana odeljenja kriminalističke policije i da li su ove policijske stanice imale odeljenja kriminalističke policije, ako su sve imale ili ako neki od njih nisu, i to nam navedite?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Po jednom internom dogovoru prvi policajci, krim policajci, u smislu da obnašaju svoje poslove unutar tih policijskih postaja, poslani su negdje krajem kolovoza ili početkom rujna 1995. godine. I to nekih četiri, pet krim policajaca je poslato u Knin da pokriva područje policijske postaje Knin. Četiri, pet policajaca je poslato u Benkovac da pokriva područje Benkovca, Obrovca i Stankovaca i četiri, pet policajaca... krim policajaca je poslato u Gračac da pokriva područje Like, koje je bilo u dijelu zadarsko-kninske, a to je znači: Gračac, Korenica i Lapac.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A u odnosu na području Obrovca, da li je kriminalistička policija poslata u policijsku stanicu u Obrovcu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne. Obrovac je pokrivala krim policija iz Benkovca, u tom dijelu.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A konkretno govoreći o Lovincu, da li je kriminalistička policija poslata u Lovinac?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Lovinac je bio, ovaj, dio Like i to područje je pokrivala krim policija u tom dijelu, je li, iz Gračaca. Inače ta policijska postaja u Lovincu ni po ustroju mislim da nije trebala imati krim policiju. Mislim da nije trebala.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala vam, gospodine Kardum. Ako bismo mogli da pređemo na drugu srodnu temu, a to je, vi, kao načelnik kriminalističke policije u zadarsko-kninskoj Upravi policije, koji su bili vaši pretpostavljeni?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Moji nadređeni u Zadru su bili, zamjenik načelnika policijske uprave... Je li treba da kažem njegovo ime?

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da, izvolite, gospodine Kardum?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Gospodin Veljko Pavlović i načelnik policijske uprave, gospodin Ivica Cetina. Sa nivoa policijske uprave daljnja nadležnost je bila u Ministarstvu unutarnjih poslova, u sjedištu u Zagrebu.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A načelnici kriminalističke policije u Zagrebu, koji su bili vaši pretpostavljeni, recite nam njihova imena i kakvi su bili njihovi položaji?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: U Zagrebu je moj izravno pretpostavljeni bio načelnik sektora krim policije, gospodin Ivan Nađ. I na vrhu te piramide je bio gospodin Marjan Benko. Pored njih postojalo je nekih šest, sedam načelnika odjela u Zagrebu. Znači, oni su bili podređeni, oni su bili pomoćnici gospodina Nađa, i po svojoj liniji rada oni su meni, ovaj, na neki način bili nadređeni, znači, ali samo po svojoj liniji rada. Inače, njihovu cjelokupnu ulogu je objedinjavao gospodin Nađ, moj znači prvi pretpostavljeni u Zagrebu.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, idemo dalje i da se još malo pozabavimo nekim strukturnim ili proceduralnim pitanjima. Možete li opisati Pretresnom veću način na koji su se evidentirali događaji koji su se odvijali u i oko područja policijskih stanica. Na primer, da li postoji evidencija dnevnih događaja koje je prikupljao oficir za operativne poslove, i ako biste mogli da objasnite kako su se evidentirala krivična dela?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Događaji u policiji se evidentiraju najprije na nivou policijske postaje. Znači, primjera radi, nekakav događaj koji se dogodio u Kninu, on se treba evidentirati u prvoj policijskoj postaji Knin. On se evidentira u knjigu koja se zove *Dnevnik događaja*. I taj Dnevnik događaja se vodi u dežurnoj službi prve policijske postaje Knin. U tom Dnevniku događaja postoji nešto... rubrika koja kaže tko je događaj dojavio, je li. Da li je to građanin, da li je to policajac, da li je to vojnik, da li je to, ne znam, imenom i prezimenom ovaj ili onaj, je li. Zatim se evidentira tko je događaj zaprimio i kratak sadržaj tog događaja, što se to dogodilo. I nakon toga, tko je upoznat sa događajem i što se napravilo po događaju. Nadalje, ti događaji bi se, po meni, trebali, iako ja to nisam vidio, evidentirati i u Dnevniku događaja Policijske uprave kotara Knin, a nakon toga i u Dnevniku događaja Policijske uprave zadarsko-kninske, znači, unutar operativnog dežurstva. Moram napomenuti da sva ta operativna dežurstva su tada bila unutar odjela policije na nivou policijske uprave, a na nivou PU kotara Knin, znači, unutar, opet onog odoriranog dijela policije, je li, PU kotara Knin. Nadalje, nije mi poznato kako se ti događaji i koji se događaji evidentiraju u dnevnicima događaja u samom ministarstvu i da li se uopće evidentiraju. To ne znam. To mi nije poznato. Što se tiče krivičnih upisnika, oni su se vodili, tako se i danas vode, samo isključivo na nivou policijskih postaja. Znači, krivične upisnike nema odjel krim policije i nema ih Ministarstvo. Krivične upisnike imaju samo policijske postaje. Tako je bilo onda, tako je i danas.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da li možete da objasnite Pretresnom veću kako se vrši taj upis u krim dnevnik ili krim registar?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Kada neki događaj koji se ocijeni kao krivično djelo... on zaprima svoj K ili Q.... neko ga zove Q neko K, je li. Znači, piše se Q, a neko

čita to K, a neko Q... Q broj. Pa, primjera radi, Q25/95, to je znači, kazneno djelo koje se desilo nekog dana, je li, i zavedeno je pod brojem 25/95. Nadalje se upisuje što... na šta se odnosi, da li je poznat počinitelj ili nije poznat počinitelj, ime i prezime počinitelja, koje je to kazneno djelo. Da li je to: teška krađa, krađa, razbojstvo, ubojstvo, silovanje i tako dalje, je li. Znači, one osnovne karakteristike i crte o tom kaznenom djelu... datum kad se za njega saznalo i ko ga je prijavio i tako dalje.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Vi kažete na početku vašeg odgovora: "Kada se neki događaj procenjuje kao krivično delo", ko je taj koji pravi tu procenu i ko o njemu obaveštava krim policiju koja će ga onda uneti u zapisnik?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pa, to je najčešće... najčešće je pomoćnik zapovjednika ili načelnika, kako se to sad zove, je li, u policijskoj postaji, i on traži i zauzima Q broj. Međutim, ovaj, to može i dežurni unutar policijske uprave, odnosno, postaje, je li, ukoliko se... postaje, pardon, ukoliko se dogovori sa državnim odvjetnikom da je... jer se obično izvješćuje državni odvjetnik i kaže se što se desilo. Državni odvjetnik sugerira kvalifikaciju kaznenog djela i tako dalje, je li. Znači, vrše se dogovori. Ovisno kad se to saznalo, znate. Ovisno kad se saznalo za... za kazneno djelo. Da li je to u vrijeme radnog vremena, nije u vrijeme radnog vremena, je li to... redovnog radnog vremena... je li to vikendom ili nije i tako dalje, je li. Kad se dogovori kvalifikacija kaznenog djela, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, upis u krim dnevnik bila bi prva informacija koju je kriminalistička policija primila o počinjenom krivičnom delu a zatim bi sledile istražne radnje?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Nije, nije to prvo evidentiranje. Prvo evidentiranje je u IE sustav, znači, sustav MUP-a, je li, gdje se to upisuje u računalo. Međutim, to u tom vremenu... u tom vremenu je to na neki način bilo u samom početku formiranja. Nije to baš tako funkcioniralo kao što danas funkcionira. Danas se svaki događaj upisuje u računalo i vidi se, ovaj, što se, u stvari, dešava, je li. To su bila vremena kad mi još na tom području nismo imali ni dovoljno računala, kad nismo imali čak ni struje, kad smo imali problema da se to, ovaj, sve uveže, uhoda, da to otpočne sa nekim radom i tako dalje, je li. Znači, prva informacija dolazi do dežurnoga, do dežurne službe, je li. I te dežurne službe, one već unose... kao što su unijeli u dnevnik događaja rukom, je li, tako unose u informativni sustav, je li, nekakvu kratku informaciju što se desilo...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, izvinjavam se što vas prekidam, ali moje pitanje je zapravo...

TUŽILAC MARGETTS: Nisam u potpunosti siguran da je svedok odgovorio na moje pitanje. Ako pogledamo stranicu...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Slušao sam ga...

TUŽILAC MARGETTS: ...19, od 1. do 3. reda...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, slušao sam ga na maternjem jeziku i upravo je stigao do tačke... bio je usred objašnjavanja kako se unose podaci u operativni centar. Zato bih vas zamolio da mu se dozvoli da završi tu misao, jer ja mislim da je to odgovor na pitanje.

SUDIJA ORIE: Ako mu je potrebno toliko mnogo redova onda bi možda trebalo ponovo da vam naglasim da bi trebalo da se usredsredite i da odmah odgovorite na pitanje koje vam je postavljeno. Bilo je nekih neslaganja da li ste polako već stigli do te poente ili niste još stigli. Mogu li da vas ponovo zamolim da usredsredite vaše odgovore upravo na ono što je zatraženo od vas. Pitanje koje je vam je postavljeno, gospodine Kardum, je sledeće... gospodin Margetts je rekao: "Dakle, upis u krim dnevnik bila bi prva informacija koju je kriminalistička policija primila o počinjenom krivičnom delu, a zatim bi sledile istražne radnje?" To je bilo pitanje. Možete li molim vas...

TUŽILAC MARGETTS: Da. I ako mogu samo da usmerim svedoka, mislim da razlika između pitanja i odgovora je u tome što je trebalo da se naglasi kada tu informaciju dobija krim policija, a ne operativni oficir ili neko drugi.

SUDIJA ORIE: Možete li da odgovorite na pitanje, fokusirajući se na to kada ta informacija dolazi do kriminalističke policije?

SVEDOK KARDUM: Pa, mislim da sam ja iz ovih svojih ranijih odgovora dao odgovor na sve ovo, ali ja ću još jedan put ponoviti. Znači, sve što se dešava na terenu, to dolazi najprije od dežurne službe. Dežurne službe to evidentiraju u dnevnik događaja, a neke stvari... rekao sam već oko ovog unosa, to tad nije baš tako dobro funkcioniralo, to su bili naši počeci, mi smo u tom dijelu bili pioniri, što se kaže, je li. Tek smo počinjali sa tim radom. Nismo imali dovoljno ni te tehnike da to možemo unositi, i o svim tim događajima se sačinjavala... koje su, znači, u 24 sata registrirane, jedna informacija koja je bila u pisanom tekstu. I ta informacija je svako jutro čekala rukovoditelja ustrojstvene jedinice u njegovoj fascikli. Između ostalih, jednu takvu informaciju, je li, sam dobijao i ja, kao načelnik krim policije, i moj načelnik policijske uprave... zamjenik načelnika policijske uprave i načelnici svih odjela. Znači, dobijali smo istu informaciju. I sad bismo ujutro, prvo što je bilo naše, pregledali tu informaciju. Ukoliko je bilo nekih događaja koji plijene posebnu pozornost, onda smo mi već obavješteni nakon pola sata ili sat vremena iz dežurne službe. Recimo, ukoliko je dežurni procjenio da o tome treba biti... to je bila njegova subjektivna procjena, da se treba o tome izvjestiti načelnika policijske uprave, zamjenika načelnika odjela policije i krim policije, on je u pravilu to u usmenoj formi izvješćivao nakon... čim bi zaprimio takvu informaciju. I tamo bi u dnevniku događaja bio dužan zapisati koga je sve izvjestio o tom događaju, znate. Znači, recimo, naravno, ako se desilo nekakvo, šta ja znam, nekakvo razbojništvo, nekakva teška kaznena djela, recimo ili nekakva pogibija ili velika prometna nesreća ili nekakva havarija, odmah bi se izvješćivao i načelnik policijske uprave i zamjenik i načelnik odjela policije i krim policije. Sad, ovi drugi odjeli koji nisu bili operativni, ako je bilo pitanje koje se njih direktno ne tiče, njih se ne bi ni izvješćivalo o tome, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu, gospodine Kardum. Samo bih vas zamolio da objasnite Pretresnom veću koji je značaj krivičnog dnevnika i u kom obimu su se upisivali svi ti krivični događaji u taj dnevnik?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pa, njegov značaj nikakav posebno nije, je li. To je više statistički pregled da se to može pregledati što smo imali kad se piše godišnje izvješće da se može uvijek zaviriti, ovaj, u nekakav dokument pisani što smo sve to radili, je li, što smo imali, što smo riješili, što nismo riješili i tako dalje. Znači, nikakav poseban značaj osim toga, je li, on nije imao. Oprostite, ovaj drugi dio pitanja ja nisam zapamtio. Znači, odgovorio sam na značaj tog, ovaj, krivičnog upisnika, a na ovaj drugi dio vašeg pitanja nisam dao odgovor. Nisam ga zapamtio.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu. Hvala vam, gospodine Kardum. Drugi deo pitanja je bio u kom obimu su krivični događaji koji su se desili u oblastima koje pokrivaju policijske stanice, ušli u krivične dnevnike, u kom obimu su zabeleženi zločini u tim dnevnicima?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: U pravilu treba unijeti sve. U pravilu treba unijeti sve, no, međutim, ovaj, pretpostavljam da tražite odgovor koliko je to unošeno na tim novooslobođenim policijskim postajama. Ja, vjerujte mi, ne znam, jer nisam ih nikada ni pogledao, nisam ih nikada imao priliku ni vidjeti. A taj nama ustroj, ustroj krim policije, on je znatno kasnio u tim, ovaj, našim policijskim postajama, tako da on nije ni, vjerujem, unošen nekako u samom početku. Mi smo iz policijske uprave često puta uskakali u rad i pomagali tim policijskim postajama na tom području, tako da nisam siguran baš da su svi ti događaji iz tog vremena evidentirani kroz upisnike.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A ako oni nisu bili registrovani u krim registre, gde bi oni onda bili registrovani?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne znam da li... mislim da nije postojalo nikakvo drugo mjesto gdje bi se oni evidentirali. Uglavnom bi se oni odašiljali uvijek prema državnom odvjetniku. Svaka ... svaki kazneni predmet naš koji je... znači, svaki predmet koji je zaprimio taj Q broj, on je odašiljan prema nadležnom državnom odvjetniku, tužitelju, je li. To se prije zvalo tužitelj, sad se zove državni odvjetnik.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, izvinjavam se što sam postavio toliko pitanja o ovom pitanju i definitivno ću krenuti dalje. Ali u posljednjem odgovoru govorili ste o dodeli K broja i vraćajući se na vaše ranije odgovore, zar nije slučaj da su se K brojevi takođe evidentirali u krivičnim dnevnicima?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, oni se evidentiraju u krivičnom upisniku, međutim, ja vjerujem da svi ti brojevi iz tog vremena nisu evidentirani u tom upisniku. Ja doduše nisam, moram biti iskren, nisam ni pregledavao te upisnike nikad po policijskim postajama. Znači, postoji mogućnost da ima puno više Q brojeva nego što se nalazi u upisniku. Znači, da je policija više događaja odradila, više događaja... po više događaja postupila, nego što je u tom vremenu unijela u te upisnike.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala, gospodine Kardum. Sada bih da pređemo na drugu temu. U avgustu 1995. godine, koliko je ljudi bilo vama podređeno u odeljenju kriminalističke Uprave policije zadarsko- kninske?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pa, ja vam možda neću dati točan odgovor ali mislim negdje oko ... između 50 i 60. Između 50 i 60 ljudi. Ja sam u odjelu krim policije imao više odsjeka. To je jedna ... jedna ... ako se sjećate naših, ovaj, naših sporova oko prijevoda s engleskog na hrvatski, odnosno s hrvatskog na engleski. Ja sam uvijek govorio da sam ja načelnik odjela krim policije. A vi ste mene uvijek nazivali načelnikom sektora krim policije. Sektor je nešto više nego odjel. To je otprilike kao kad vi satnika, zapovjednika satnije koja broji 180 ljudi nazivate zapovjednikom bojne koja broji 800 ljudi, primjera radi, jer iako ja nisam imao toliko. Ja sam imao, znači, negdje između 50 i 60 ljudi podjeljenih u više odsjeka. Jedan od tih odsjeka je bio odsjek kriminalističke tehnike i on je imao negdje 12,13 ljudi. Znači, to su bili krim službenici. Svi su imali srednju školu, osim voditelja koji je imao visoku stručnu spremu. Zatim, imao sam sedam, osam ljudi u odsjeku za gospodarski kriminalitet. To su bile uglavnom gospođe visoke stručne spreme, najčešće ekonomskog ili pravnog fakulteta. Zatim, imao sam 12, 13 dječaka koji su radili u odsjeku za droge. Uglavnom je to bila viša ... pardon, srednja i manji dio više stručne spreme. Zatim, imao sam odsjek organiziranog kriminaliteta ...

SUDIJA ORIE: Dozvolite mi da vas zaustavim. U drugom redu vašeg odgovora rekli ste da ste imali između 50 do 60 ljudi, a onda ste počeli da govorite, što je u redu, o terminologiji koja je korišćena za vreme razgovora, međutim sada nam govorite o stručnoj spremi vaših zaposlenih a to je nešto što zaista nije tražio gospodin Margetts. Gospodine Kardum, mogu li ponovo da vas zamolim da se fokusirate na ono što se traži. A, gospodine Margetts, naravno, vi ste taj koji ispituje svedoka. Vi ćete sigurno naći pravu meru između prekidanja i neprekidanja svedočenja, a da li ste do sada tu pravu meru našli, to mi još uvek nije baš najjasnije.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala vam, gospodine predsedavajući. Zapamtiću vaše smernice.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, upravo ste opisali da se u Upravi policije zadrsko- kninske nalazilo od 50 do 60 ljudi. Koliko je bilo istražilaca kriminalističke policije koji su radili u policijskim stanicama koje smo ranije pomenuli, kao što su policijske stanice u Benkovcu, Gračacu, Obrovcu i u drugim policijskim stanicama?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ja sam vama ... Samo da kažem još nešto ... još jednu rečenicu o ovim djelatnicima krim policije. U pravilu to su bili djelatnici sa radnim iskustvom od oko dvije godine rada u policiji. Znači, to su bili vrlo neiskusni mladi ljudi koji su malo radili u policiji, od toga vrlo malo u krim policiji. Mislim da nemate vremena da mi dozvolite da to pojašnjavam ... uzroke. A samo uz jednu rečenicu, uzroci su u ...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, dozvoliću vam da kažete tu jednu rečenicu, i onda ću vam postaviti vrlo konkretna pitanja. Ako biste mogli da date

kratke odgovore a onda ću vam postaviti dodatna pitanja. Ali moje pitanje je konkretno bilo o broju ljudi, pored onih zaposlenih u zadarsko-kninskoj uprava policije, broju kriminalističkih istražilaca na terenu u policijskim stanicama.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude.

SVEDOK KARDUM: Ja sam već dao odgovor na to pitanje još ranije. Ako ste pratili, ja sam vam rekao da je bilo četiri, pet njih poslato u Knin negdje krajem kolovoza ili početkom rujna. Isto toliko u Benkovac za područje Benkovca, Obrovca i Stankovaca, i isto tako četiri, pet u Gračac za područje Gračaca, Lapca i Korenice.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Samo za ... Žao mi je što prekidam. Samo radi pojašnjenja, u pitanju se govori o ljudima koji se dodaju na ovih 50 do 60 o kojima je svedok govorio. Zapravo je trebalo pitati koliko je od tih 50 do 60 ljudi poslato u druge policijske stanice.

TUŽILAC MARGETTS: Da. Pitanje koje je trebalo da postavim, koliko se istražitelja, pored onih 50 do 60 u zadarsko-kninskoj upravi policije, nalazilo u policijskim stanicama.

SUDIJA ORIE: Dakle, pitanje da li je broj ljudi koji su se nalazili u policijskim stanicama bio među 50 ili 60 ili su to bili ljudi pored tih 50 ili 60.

TUŽILAC MARGETTS: Tako je, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Dakle, oni koji su bili poslani u razne policijske stanice, da li su bili ljudi pored tih 50 ili 60 ili su bili uključeni u 50 ili 60 ljudi koji su bili podređeni vama?

SVEDOK KARDUM: To su ljudi koje sam ja poslao iz svoga odjela ... iz svoga odjela iz Zadra ili iz Prve policijske postaje ili Druge policijske postaje u Zadru. Znači, to su ... to nisu ljudi koji se nadodaju na taj broj, nego su to ljudi koji se izuzimaju iz tog broja. Kad ste me pitali koliko sam ja imao ljudi u odjelu, ja sam vam dao precizan odgovor koliko sam ja imao ljudi u odjelu ...

SUDIJA ORIE: Da. Dakle, na moje relativno jednostavno pitanje mogli ste da odgovorite: ne, oni su bili među 50 ili 60 o kojima sam govorio. To bi dalo potpunu informaciju koja se pitanjem, očigledno, tražila. Molim vas, nastavite, gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala vam, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, sada bih da se pozabavimo aktivnostima kriminalističke policije od 5. avgusta 1995. godine.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nam pokažete na ekranu dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5278, koji se nalazi u 22. tabulatoru dokaznih predmeta, ako je to od pomoći.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, videćete na desnoj strani ekrana spisak. Da li vam je poznat ovaj spisak, i ako jeste, da li možete da objasnite Pretresnom veću šta ovaj spisak predstavlja?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da. Ovo je popis osoba koje su prihvaćene u prihvatnom centru za ratne zarobljenike u Zadru. Prvi među njima je Rade Pupovac. To je popis rađen rukom jer još nismo bili ustrojili taj naš sistem rada da možemo to kucati, i tako dalje. Znači, vidimo ... idemo obraditi samo jedan slučaj, ovaj prvi. Rade Pupovac, ime i prezime, ime oca, pokojnog Jovana, njegovo rođenje 21. petog 1956. godine u mjestu Biljane, državljanstvo hrvatsko. Vrijeme preuzimanja, znači kada ga je preuzela krim policija, u 18.45 sati, 5. kolovoza 1995. godine. Vrijeme izlaska u 10.30 sati, 9. osmog 1995. godine. Prepratio ga je policijski službenik Josip Vrančić i predao ga istražnom centru ... ne piše kojeg suda, ali vjerovatno u Zadru.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, upravo ste spomenuli nacionalnost. Da li se u Hrvatskoj govori o nacionalnosti ili državljanstvu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Riječ je o državljanstvu. Ovo je državljanstvo. Rade Pupovac, on je, koliko ja znam, srpske nacionalnosti, a ja vidim, ja to i prepoznajem, je li, sin je Jovana, pa znamo mi ta naša imena kako to ide, je li, tamo. To je znači... on je po nacionalnosti Srbin, a inače je hrvatski državljanin, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A ove osobe koje su pritvorene kao ratni zarobljenici u tom objektu u Zadru, da li možete da nam kažete koja je bila njihova nacionalnost?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ovo nisu sve ratni zarobljenici. Za neke osobe se vrlo brzo ispostavilo da nisu oni, ovaj, sudionici u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske i da nemaju veze sa oružanom pobunom i oni su kao takvi odmah otpušteni. Pa će biti ovamo ta opaska: kome je predan u prihvatni centar za civilne osobe ili prihvatilište za civile, tako to piše, je li. Ovo su osobe uglavnom srpske nacionalnosti, ali među njima je bilo i Hrvata. Evo, vidim ovdje na ovom prvom ekranu Šime Petrov. Recimo, on je Hrvat. Vjerovatno ima još neko. Sad na brzinu ja to ne mogu pogledati, ali ... Znači, ima i Hrvata, istina u manjem broju ...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu, gospodine Kardum. Za nekoliko trenutaka govorićemo o izveštaju. Ali pre toga, želeo bih da vam pokažem još dva dokumenta.

TUŽILAC MARGETTS: I, gospodine sekretare, molimo vas da se na ekranu prikaže dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5238 [u transkriptu piše 5328].

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, videćete na ekranu pred vama, sa desne strane, priloženo propratno pismo koje obuhvata kratak pregled završnog

izveštaja u odnosu na tretman ratnih zarobljenika, i to je od 16. avgusta 1995. godine, a autor je Ivana Nađ.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da samo pređete preko stranica ovog konkretnog uputstva.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Pre svega, gospodine Kardum, da li vam je poznato ovo uputstvo?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da. Ovaj dokument je nastao u Ministarstvu unutarnjih poslova. Gospodin Ivan Nađ, načelnik sektora kriminalističke policije je uputio svim policijskim upravama koje su zahvaćene, je li, tom oslobodilačkom vojno-redarstvenom akcijom *Oluja*, bilo da se radi o Sektoru Jug ili Sektoru Sjever, ovaj dopis kaže osnovne crte, je li, koje su već napisane tu po pravilu, ovaj, što je bilo sa ratnim zarobljenicima. Znači, koliko smo ih imali i koliko smo ih procesuirali, gdje su završili, nekakva struktura njihova i tako dalje...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu. Hvala, gospodine Kardum...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Sve je jasno.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Sada bih želeo da vam pokažem jedan drugi dokument.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, radi se o dokumentu sa spiska po Pravilu 65ter broj 5026.

ADVOKAT KAY: Samo za zapisnik, vidim u transkriptu broj 5328 a radi se o 5238.

SUDIJA ORIE: Da. I ja sam hteo da intervenišem. Ne znam da li je to samo u transkriptu ili da li je tako rekao i gospodin Margetts, ali izgleda da je sekretar uspeo da na ekran postavi pravi dokument, to jest, broj 5238, ali ću proveriti da li je to broj koji je dodeljen ovom dokumentu.

TUŽILAC MARGETTS: Da, to jeste dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5238.

SUDIJA ORIE: Da.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine Kay. I, sada, molim vas, gospodine sekretare, pokažite nam dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5026, Gospodine sekretare, mislim da i dalje imamo broj 5238 na ekranu. Ako bi vam bilo od pomoći, to je u tabulatoru 19 spiska sa dokaznih predmeta, od 16. avgusta, naređenje gospodina Ive Karduma. Nažalost, to je isti dokument. Želeo bih da kažem gospodinu Kardumu da ćemo nastojati da ispravimo problem ali u međuvremenu, ja ću sa gospodinom Kardumom proći kroz štampanu verziju ovog dokumenta. I kao reference stranama, to je dokument broj 19 na spisku sa dokaznim predmetima. I ne znam da li ... To je veoma kratak dokument, časni Sude, a ja ću dati primerak Pretresnom veću na engleskom jeziku.

SUDIJA ORIE: Pa, možda može da se stavi na grafoskop. Jer jedan primerak za troje sudija...

TUŽILAC MARGETTS: Da.

SUDIJA ORIE: Pokazaćemo dokument na grafoskopu. A svedok može da gleda dokument u štampanom primerku.

SVEDOK KARDUM: Da, ja sam pogledao ovaj dokument.

TUŽILAC MARGETTS: U redu.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, a to je propratno pismo koje ste vi prosledili, i vi ste u prilog stavili uputstva gospodina Nađa i zahtevali ste da se pripreme i izrade informacije koje je zatražio gospodin Nađ. Da li je to tačno?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A ako bismo mogli da pogledamo imena ljudi koja su ovde navedena. Vidimo imena šest osoba i mislim da su ove osobe načelnici različitih odeljenja koji su bili vama podređeni u zadarsko-kninskoj upravi policije. Da li je to tačno?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Samo djelomično.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I to bi bili načelnici odeljenja za analize i zamenici na spisku od druge do šeste osobe, dok je prva osoba komandant prihvatnog centra za ratne zarobljenike. Da li je to tačno?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Nije. Nije tačno. Ja mogu pojasniti ako želite jednu po jednu osobu. Adem Mehmedović...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da, izvolite.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Adem Mehmedović je bio moj podređeni do akcije *Oluja*, voditelj odsjeka općeg kriminaliteta. A na dan akcije *Oluja*, po zapovjedi načelnika policijske uprave, on je određen na mjesto zapovjednika prihvatnog centra za ratne zarobljenike u Zadru i samim tim, on je bio osoba podređena, ne više meni, nego izravno načelniku policijske uprave. Znači, on je bio zapovjednik tog prihvatnog centra za ratne zarobljenike. Praktično, ja sam tad, može se reći, izgubio, ovaj, jednog čovjeka iz krim policije i to meni ključnog čovjeka, voditelja odsjeka općeg kriminaliteta. To je bio iskusan policajac. Ne znam da li je načelniku policijske uprave nešto značilo to što je on Bošnjak. Možda jeste, da ga stavi... baš njega na mjesto zapovjednika...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ali sad nećemo o tome. Nije potrebno. Anka...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, postaviću vam nekoliko kratkih pitanja. Koliko policajaca krim policije...

SUDIJA ORIE: Prvo ste rekli svedoku... Svedok je predložio da prođe kroz ovaj spisak. Gospođa Škrgetić, da li je ona bila načelnica odeljenja za analizu zadarsko-kninske uprave policije i da li je bila podređena vama?

SVEDOK KARDUM: Ona je bila ravnopravna meni. Ona je bila načelnica drugog odeljenja i ona je bila podređena, kao i ja, načelniku odeljenja... načelniku, ovaj, policijske uprave, zamjeniku načelnika policijske uprave.

SUDIJA ORIE: A sledeća osoba na spisku, gospodin Mikulić, isto pitanje?

SVEDOK KARDUM: Ante Mikulić je bio moj podređeni i ovaj dopis je dostavljen i njemu iz razloga što je on bio donaćelnik za ratne zločine i terorizam. A među obrađenim osobama bilo je i onih koje smo prijavili za učinjenje kaznenog djela ratnog zločina, pa sam smatrao da treba i on participirati u svom izvješću skupa sa drugima, je li. Ahmet...

SUDIJA ORIE: Sledeća osoba...

SVEDOK KARDUM: Ahmet Avdić. Opet ponavljam identičan slučaj kao i Adem Mehmedović, čovjek Bošnjak. On je bio linijski nositelj u odelju krim policije, odnosno, u odsjeku za ratne zločine i bio je podređen Anti Mikuliću, ne meni nego... da... meni posredno, je li, a izravno Anti Mikuliću. Josip Vrančić je bio umirovljeni policajac kojeg smo nekoliko mjeseci, ne znam točno koliko, ili godinu dana prije, ovaj, mobilizirali kao čovjeka koji bi nam mogao svojim iskustvom pomoći u radu, i on je radio kao linijski nositelj, samo po potragama. Znači, on je bio... nikakav rukovoditelj nije bio u policiji. On je bio samo običan čovjek sa srednjom školom, mislim da je. I Ivan Nekić, on je bio donaćelnik odsjeka za krim tehniku, znači, moj podređeni, izravno moj podređeni. Njemu sam to dostavio iz razloga što je krim tehnika imala određene obveze prema svim osobama koje su privedene u prihvatni centar za ratne zarobljenike. Znači, trebala ih je fotografirati, uzeti otiske prstiju i tako dalje, je li.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, možda je sada odgovarajuće vreme za pauzu? I, gospodine predsedavajući, ja ne znam kako želite da se bavimo izjavama, da li želite dužu pauzu ili...

SUDIJA ORIE: Da. Gospodine Kardum, videli ste izvode kako su zapisani i prevedeni na vaš jezik. Koliko vremena mislite da bi vam trebalo da pregledate i pročitate izjave i da se vidi da li postoje neki delovi kojima niste zadovoljni?

SVEDOK KARDUM: Časni Sude, ovdje ima 23 kucane stranice. Ja ću se potruditi za nekih... nekih 40 minuta da to pročitam.

SUDIJA ORIE: To je u redu. Dakle, sada ćemo da odemo na pauzu. Gospodine Margetts, izvolite.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, ima još nekih dokumenata. Možda samo želite da proverite da li dokumenti koje se pominju...

SUDIJA ORIE: Da. Ako svedok... da li mogu da pretpostavljam da nema prigovora da svedoku damo i te dokumente ... ako se već pominju konkretni dokumenti, da li je jasno svedoku gde se mogu naći ti dokumenti, gospodine Margetts?

TUŽILAC MARGETTS: Da. Uputstvo za svedoka...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, gospodine Kardum, molim vas da otvorite ovaj registrator. Videćete tabulatore u boji i to je referenca za vašu prvu izjavu koju imamo izdvojenu i koju smo dali vama, a onda postoji jedan dokument koji se pominje u vašoj prvoj izjavi. I onda ćete videti da postoji ružičasti tabulator, i to je referenca za drugu izjavu. I onda ako pogledate brojeve na tabulatorima, ti brojevi odgovaraju brojevima paragrafa u vašoj drugoj izjavi u kojoj su dokumenta iza tabulatora. Dakle, ako uzmete 10. tabulator, to će biti dokument iz 10. paragrafa vaše izjave.

SUDIJA ORIE: Da li vam je to jasno, gospodine Kardum? Gospodine Kardum, metod vam je jasan, da je ono što ćete naći u 8. tabulatoru, to bi onda...

SVEDOK KARDUM: Da, ja mislim da kod ovog drugog neće biti problema jer su to dokumenti koji su nastali uglavnom van... van, ovaj, moje nadležnosti, pa ja neke od njih ću možda moći prokomentirati, možda neke ne, i tako dalje, je li. Ja bih se sad ograničio dovoljno...

SUDIJA ORIE: ...ono što vas pozivamo da sada uradite jeste da isključivo pogledate svoje izjave, ukoliko postoji potreba da se... da proverite sa dokumentima o kojima govorite, i naravno, koja sada imate na raspolaganju. Ono što smo želeli da znamo jeste do koje mere izjava koja je zapisana odražava ono što ste rekli u to vreme i da li je bila precizan odraz onoga što se dogodilo u to vreme. Mi ne želimo da počnete dodatno da objašnjavate sva moguća pitanja. Prvo što želim da znam da li je vaša izjava tačna, da li tačno odražava vaše reči i da li tačno odražava ono što se desilo u to vreme. Sada ćemo napraviti pauzu i nastavićemo u 16.20 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kardum, zamolili smo vas da tokom pauze pregledate svoje izjave. Možete li da nam pomognete i da nam kažete gde ste naišli na probleme? Možda onda prvo da se pozabavimo vašom izjavom iz marta 2004. godine. Ako biste mogli da

nam skrenete pažnju na paragrafe u kojima mislite da nešto treba da bude izmenjeno i dopunjeno?

SVEDOK KARDUM: Časni suče, ja sam uspio samo pregledati tu zabilješku, drugo nisam, nažalost. Ja sam podvukao na bilješci ono što smatram da nije tako kako sam ja rekao ili da nije, ovaj, korektno prevedeno, pa mogu, ako treba, po stavkama ili kako bude već to ispitivač želio.

SUDIJA ORIE: Pretpostavljam da biste želeli da imate svoju izjavu. [BHS na engleskom kanalu] Još uvek nema engleskog prvoda na četvrtom kanalu.

prevodioci: Da li možete da čujete engleski jezik?

SUDIJA ORIE: Sada čujem engleski. [BHS na engleskom kanalu] Želeli bismo da znamo o svakom paragrafu, a to je... Isti problemi kao i malopre. Sada je bolje. Da. Možete li da nam... u kom prvo paragrafu biste želeli da izmenite svoju izjavu?

SVEDOK KARDUM: U prvom pasusu i zadnja riječ, "Klase", to ja nisam ni u snu spomenuo. Ne znam otkud to. Činom pričuvni vodnik, ovo "Prve klase" to je doletilo s neba. To je nebitno, ali je...

SUDIJA ORIE: Ja gledam u ovom trenutku vašu izjavu iz 2004. godine. Kažete prvi ...

SVEDOK KARDUM: Zadnja riječ.

SUDIJA ORIE: Ja ću vama da pročitam šta ja imam na engleskom: "Napustio sam vojsku 1982. godine u činu rezervnog vodnika prve klase." Tako to piše na engleskom jeziku.

SVEDOK KARDUM: "Prve klase", to je palo s neba.

prevodioci: Možda to znači i stariji vodnik.

SUDIJA ORIE: U redu. To barem ne postoji u engleskom jeziku...

SVEDOK KARDUM: Dobro, to je nebitno, je li. Drugi pasus je u redu.

SUDIJA ORIE: Dobro.

SVEDOK KARDUM: Treći je u redu...

SUDIJA ORIE: Možda je ovo ipak "stariji", što je i prevedeno. U redu, to imamo u zapisniku. Rekli ste da je drugi paragraf u redu.

SVEDOK KARDUM: Treći je u redu. Četvrti je u redu. Peti je u redu.

SUDIJA ORIE: Dodite do prvog koji nije u redu.

SVEDOK KARDUM: Reći ću za peti. Imam samo jednu primjedbu za peti. "Potpale pod Martićevu vlast". Znači: "Benkovačka i obrovačka policijska postaja su tijekom prve polovice 1991. godine potpale pod Martićevu vlast". Zadnji pasus... zadnja rečenica u petom pasusu. One nisu potpale pod Martićevu vlast, one su okupirane od strane pobunjenih Srba na čelu sa Martićem i etnički očišćene od Hrvata...

SUDIJA ORIE: Da. Mogu li...

SVEDOK KARDUM: ...skoro u cjelosti...

SUDIJA ORIE: Znači, da li onda mogu da razumem da su potpali pod Martićevu vlast? Da li je to...

SVEDOK KARDUM: "Potpalo" to meni podrazumjeva kao da je to netko dao Martiću, znate. Nije. To je Martić oružano okupirao, vrlo grubo.

SUDIJA ORIE: Da. Onda, ako vas dobro razumem, ovo... I ako bismo samo dodali: "... su, zbog okupacije..."

SVEDOK KARDUM: Tako je. Da.

SUDIJA ORIE: ...potpale pod Martićevu vlast", što očigledno pokazuje da je to posljedica okupacije. Sledeći paragraf u koji želite nešto da dodate. Izvolite.

SVEDOK KARDUM: Sljedeći, 7. paragraf: "Tada je prvi put Hrvatima postalo jasno na čijoj se strani u sukobu nalazi JNA." Hrvatima je to davno bilo jasno, no, međutim, tada je izvršena gruba agresija koja je koristila topništvo, avijaciju i tako dalje na dva hrvatska sela, Kruševo i Jesenice, koja su tada imala oko 4.000 stanovnika, gdje je bilo više mrtvih, ranjenih i cijelo stanovništvo je prognano, a ono što nije prognano je kasnije likvidirano, ubijeno. Znači, posljednje o tome su se uvjerile u to tko je ta JNA bila tim činom na tom prostoru.

SUDIJA ORIE: Da. Dakle, kažete... samo trenutak. Pokušavam da sažmem ono što ste rekli. Da li bih mogao da kažem: Zbog načina na koji su ova sela zauzeta, i, naravno, deo onoga što ste upravo rekli je sada u zapisniku, odnosno, rekli ste da je dejstvovala artiljerija i avijacija, znači da zbog načina na koji su ova sela zauzeta, postalo je ponovo jasno Hrvatima, na čijoj strani je JNA stajala u ovom sukobu. Da li je to...

SVEDOK KARDUM: Mogu da dodam, čak i najnevjernijim Hrvatima ili onima koji su bili poslednji, mogli su se tada uvjeriti što je JNA.

SUDIJA ORIE: Znači, postalo je opet jasno Hrvatima, čak i onima koji pre toga u to nisu verovali, na čijoj strani je stajala JNA u ovom sukobu. Da. To je sada u zapisniku.

SVEDOK KARDUM: Tako je. Tako je.

SUDIJA ORIE: I dalje... sledeći paragraf u kome želite da izvršite izmene?

SVEDOK KARDUM: Osmi paragraf, druga rečenica, pardon, treća rečenica... četvrta rečenica: "JNA je mirno napustila svoje vojarne u Zadru."

SUDIJA ORIE: Da.

SVEDOK KARDUM: JNA... JNA nije mirno napustila svoje vojarne u Zadru, već je u to vrijeme kad ih je napuštala, poglavito sam zapamtio i to znam i to pamtim svi u Zadru, dan 5. desetoga 1991. godine u Zadru je ubijeno 46 ljudi prilikom napada takozvane JNA i pobunjenih Srba kada su došli nadomak Zadra i gotovo ušli u predgrađe Zadra. Znači, samo taj dan je ubijeno 46 ljudi. Mislim da sam rekao točnu brojku a popis postoji, je li. Ma, naravno, među njima su većina civili. Tada je raketiranjem pogođena i katedrala u Zadru iz aviona, je li. S mora je gađan Zadar brodovljem, iz zraka avijacijom, s kopna artiljerijom. Znači, ne ovaj... mirno...

SUDIJA ORIE: Dozvolite mi...

SVEDOK KARDUM: Ne mirno, je li.

SUDIJA ORIE: Dozvolite mi da vas zaustavim. Zaustavio sam vas da ne biste to dalje razrađivali... Da samo izostavimo reč "mirno". Da samo to izostavimo. Vi ste sve okolnosti opisali njihovog odlaska i to će samim tim biti ispravljeno. Izvolite dalje.

SVEDOK KARDUM: Tada je JNA uz masovnu uporabu vojne sile napustila Zadar.

SUDIJA ORIE: Da. Tada su oni napustili svoje kasarne u Zadru i to je sada u zapisniku... po vašem prikazu situacije. Sledeće...

SVEDOK KARDUM: I s tim je zapovjedao izravno general Mladić i Momčilo Perišić. Momčilo Perišić iz Zadra, a general Mladić s područja Knina, je li.

SUDIJA ORIE: Ja vas pozivam da predete na sledeći deo koji želite da izmenite.

SVEDOK KARDUM: U paragrafu 12 je sljedeće što želim izmjeniti. Koristi se riječ "Odjel". Nije odjel nego odsjek.

SUDIJA ORIE: Da.

SVEDOK KARDUM: To je ono što sam rekao sa satnijom i sa bojnom, odnosno...

SUDIJA ORIE: Da. I odsek za ratne zločine. Je li tako?

SVEDOK KARDUM: Ne odjel, već odsjek. Tako da odjel protu... šta ... ima tu još riječi. Često se puta koristi riječ "odjel". Šef tog odjela... nije nego odsjeka, i tako dalje, je li.

SUDIJA ORIE: Znači, "odeljenje" zameniti "odsekom". Sledeći paragraf, molim vas.

SVEDOK KARDUM: Paragraf 14. "Nakon *Operacije Maslenica* hrvatska se crta bojišnice pomakla i povratili smo nešto od svog teritorija". To je cijeli naš teritorij, je li. Da se ne misli da smo išli u nečiji tuđi teritorij.

SUDIJA ORIE: Da. Ali tako sam i shvatio da to to znači. I ako ste vi povratili tu teritoriju, da to nije celokupna teritorija koju ste imali tada, koju ste bili izgubili u to vreme. Je li tako? S obzirom da nam je to jasno i da je to tako shvaćeno, mislim da tu ne treba nikakvih izmena, niti dopuna. Tako je i u zapisniku. Sledeći paragraf, molim vas.

SVEDOK KARDUM: 15. paragraf je u redu, 16. je u redu, 17. je u redu, 18. je u redu, 19. ponovo ono "odjel", "odsjek" se ponavlja. Treba promjeniti.

SUDIJA ORIE: Dozvolite mi da pronađem. To je takođe odeljene za organizovani kriminal.

SVEDOK KARDUM: Nije riječ "odjel", nego "odsjek". Svugdje treba biti odsjek.

SUDIJA ORIE: Dozvolite samo ... sada glasi: "Takođe je imao poseban odsek koje se bavio privrednim kriminalom, prevarama i finansijskim kriminalom. Postojao je takođe odsek za organizovani kriminal, odsek za borbu protiv droge i antiteroristički odsek i odsek opšteg kriminala koji je uključivao krivična dela ubistva i druge takve zločine." Dakle, sada na engleskom se kaže "odsek" "section" nekoliko puta, i to je ono što vi smatrate da treba da bude tačno?

SVEDOK KARDUM: Odsjek, da.

SUDIJA ORIE: U redu. Molim vas sledeći paragraf u koji želite da unesete ...

SVEDOK KARDUM: 20 pasus: "Na razini Ministarstva donešena je odluka da kriminalistička policija ostane u svojim prvobitnim policijskim postajama jer se obim posla na našem području povećao, budući da smo se morali baviti ratnim zarobljenicima." Ja ne znam da li je to... Ne znam otkud ova rečenica, da je to donešeno na razini ministarstva. To meni nije jasno. Ja to nisam izjavio – na razini ministarstva.

SUDIJA ORIE: Samo da vidim, trenutak ... da. Vi kažete da je odluka donesena na nivou ministarstva da se policija zadrži i tako dalje. Da li želite da se izostavi ovo "Na nivou ministarstva". I onda se samo čita: "Odluka je donesena ..."

SVEDOK KARDUM: Da. Nemam pojma odakle to dolazi.

SUDIJA ORIE: Onda to postaje: "Doneta je odluka da kriminalistička policija ostane u svojim prvobitnim policijskim stanicama jer je obim posla povećan." Je li tako?

SVEDOK KARDUM: Pa, samo želim da pojasnim. Ne može se promjeniti nadležnost policije, iz jedne postaje poslati je u drugu postaju. To mislim da nije mogao čak ni načelnik uprave. Ministarstvo raspoređuje ljude sa višom i visokom stručnom spremom. Mi smo mogli samo eventualno za dan ili dva, ovaj, to prebaciti, pomjeriti i tako dalje, je li. Nisam ja mogao iz Zadra iz policijske postaje prve, poslati ljude u Knin, u kninsku policijsku postaju. To nije bilo u mojoj ingerenciji, je li. Ali naravno, ovaj obim poslova se povećao...

SUDIJA ORIE: Da. Razumem da želite da dodatno objasnite, ali da li će vaša zabrinutost da se reši ako izbacimo deo "na nivou Ministarstva"? Rečenica tada glasi: "Doneta je odluka da kriminalistička policija ostane u svojim prvobitnim policijskim stanicama jer se obim posla na našem području povećao", i tako dalje. Da li to rešava vaš problem?

SVEDOK KARDUM: Ja bih, časni Sude, to drugačije rekao, da nismo mogli poslati policiju iz policijskih postaja zbog povećanja drugih, je li, a nismo imali ni ovlasti ... zbog povećanja poslova u samim tim postajama koje su ostale u Zadru i na području Zadra, je li.

SUDIJA ORIE: Da. Vi kažete da je povećan obim posla, ali čak i ako ne bi bio, ni tada ne biste imali nadležnost da ih pošaljete negde izvan nadležnosti u kojoj se nalaze. To je...

SVEDOK KARDUM: Da. Nisam mogao. Ja sam mogao samo na dan ili dva, nikako poslati ih sa nekim rješenjem ili ne znam s čim da oni idu raditi u drugu postaju, u drugu, u drugu (nerazumljiva reč) jedinicu... ja to nisam... čak ni načelnik uprave mislim da to nije mogao. Mislim da nije mogao. Višu i visoku spremu. Srednju mislim da je, ali višu i visoku nije mogao.

SUDIJA ORIE: U redu. I to je sada u zapisniku, takođe.

SVEDOK KARDUM: U istom pasusu: "U Zadru je otvoren ... otvoreno sabirno središte za civile." To se zvalo "prihvatilište za civilne osobe", "prihvatilište za civile".

SVEDOK KARDUM: Da. Znači, kažete ne "sabirno" nego "prihvatno" mesto. Prihvatni centar.

SVEDOK KARDUM: Prihvatni centar za civile.

SUDIJA ORIE: U redu. To je sada u zapisniku.

SVEDOK KARDUM: A time se bavila jedna civilna organizacija. Tim se bavilo... bavilo... bavio ured za prognane i izbjegle... prognane ili izbjegle, i mislim Crveni križ.

SUDIJA ORIE: Znači, piše: "Ali tim se bavila civilna organizacija" i kažete da je to tačno.

SVEDOK KARDUM: Dakle, ne policija ili bilo ko drugi, nego civilne organizacije.

SUDIJA ORIE: Da. To sam upravo rekao. Molim vas sledeći paragraf.

SVEDOK KARDUM: Da. Prihvatni centar za ratne zarobljenike ... to je prihvatni centar za ratne zarobljenike. Znači, to se zove tačno "Prihvatni centar za ratne zarobljenike".

SUDIJA ORIE: Znači, dva puta se reč "sabirni" treba zameniti rečju "prihvatni". Sledeći paragraf ...

SVEDOK KARDUM: Sljedeća primjedba je na paragraf 34, na poglavlje 34. Kaže: "Svjedok Živko Borak, Srbin, mi je pomagao kao i ljudi iz ministarstva, uključujući i Marjana Benka i druge." Marjan Benko je tada vodio tu obradu. U Zadru on je bio oko mjesec dana te obrade, kad je bio u Zadru u to vrijeme i Ivan Nađ, Milan Turkalj, načelnik odjela općeg kriminaliteta. Neke kolege iz zagrebačke uprave, splitsko-dalmatinske, riječke, primorsko-goranske, znači. Smisao je u tome da nisu oni meni pomagali, nego oni su rukovodili s tim, je li. Ne može pomagati pomoćnik ministra jednom malom načelniku, već u takvim situacijama oni rukovode s tim, je li.

SUDIJA ORIE: Dobro. Onda da kažemo: "Tokom istrage i drugi predstavnici policije vodili su istragu, uključujući ..." i tako dalje. U redu. To je sad u zapisniku. Sledeći paragraf, molim vas, u koji želite da unesete promene.

SVEDOK KARDUM: Paragraf, ovaj, 35. Nemam, ovaj, tu neke posebne intervencije. Imam samo nekih pojašnjenja, ukoliko to bude potrebno.

SUDIJA ORIE: Ne znam šta konkretno želite da razjasnite.

SVEDOK KARDUM: Ako bude potrebno. Primjedbi nemam, ali ako bude potrebno razjasniti neke stvari, tu bih imao još nešto dodati, i tako dalje.

SUDIJA ORIE: Dakle, samo po sebi, nije netačno ono što je ovde rečeno i odražava ono što ste rekli. Molim vas, nastavite.

SVEDOK KARDUM: Da. Tako je.

SUDIJA ORIE: Onda sledeći paragraf u kome želite da napravite korekciju.

SVEDOK KARDUM: 36 pasus, zadnja rečenica: "Ukoliko bismo pronašli neko tijelo u rujnu 1995. godine, bilo je jasno da se radi o ubistvu, no, ukoliko bismo pronašli tijelo u raspadanju, moglo se raditi, bilo o ubistvu, bilo o ishodu borbenih djelovanja." Dodao bih ovdje – i o prirodnoj smrti, suicidu i tome slično. Jer je bilo dosta pojava da su stariji ljudi umirali prirodnom smrću, što je, naravno, i konstantirano, ovaj, obdukcijским nalazom, očevitom i tako dalje, ili suicidom.

SUDIJA ORIE: Kažete da želite da dodate u 36. paragrafu pored ubistva i pogibija u borbenim dejstvima, da je bilo i drugih uzroka smrti koje niste hteli da se ovde isključe. Da.

SVEDOK KARDUM: Prirodna smrt, suicid i tako dalje. Čak je donjeo ovdje neke primjere gdje se vidi ... i to nisu baš mali brojevi. To su malo povećani brojevi.

SUDIJA ORIE: Da. Ali barem smo dopunili vašu ili smo je razjasnili u tom smislu. Sledeći paragraf u koji želite da se...

SVEDOK KARDUM: Paragraf 38, kaže: "A vojska koja je upravo pobjedila u ratu, vrlo je drska, samouvjerena i teško je nositi se s njom." Ovo je nespretno prevedeno i to nisam zasigurno upotrijebio riječ "drska". Hrvatska vojska je u tim trenucima bila ponosna. Dečki su bili svjesni da su učinili nešto veliko, i tako. Bili su veseli, u tom smislu – veseli, ponosni, a ne drski. Drski je ...

SUDIJA ORIE: Tako smo zabeležili. Znači, da su bili ponosni i srećni i samouvereni i teško je bilo nositi se...

SVEDOK KARDUM: Oni su bili ponosni na svoja dostignuća, to je tačno.

SUDIJA ORIE: Sledeći paragraf u kome želite da napravite izmenu.

SVEDOK KARDUM: Paragraf 39 je u redu. Paragraf 44, zadnja rečenica: "Znam da su neka tijela koja je pokupila civilna zaštita, bila prikupljena izvan Hrvatske, s druge strane granice s Bosnom." To se odnosilo uglavnom na granični pojas u Bosni i Hercegovini. Naime, ljudi iz civilne zaštite nisu znali da li je ovo selo u Hrvatskoj ili u Bosni, je li, pa su donjeli neke ljude koji su... jer ih nije imao ko pokopati ili što. Našli su mrtve ljude u kućama ili ne znam gdje. Ta brojka, mislim, seže do 12, što vojnika, što civila. Ja sam izbrojao brojku od 12.

SUDIJA ORIE: Tu se kaže... neki...

SVEDOK KARDUM: To su uglavnom bila raspadnuta tijela, je li.

SUDIJA ORIE: Neka su prikupljena neposredno na drugoj strani granice, što znači da nije bilo daleko, ali... da. U redu. To je...

SVEDOK KARDUM: To je točno. Točno je. Ima točno i navedeno mjesto gdje je...

SUDIJA ORIE: Molim vas recite nam, gde bi trebalo da bude vaša sledeća korekcija?

SVEDOK KARDUM: Članak 47. Moj prvi posjet Kninu. Pa, ima ovdje u trećem redu odozdo, kaže: "Nakon Drniša vidio sam porušene kuće, premda ne znam kada su bile porušene." Da se razumjemo, ne znam da li je to bilo 1991., 1992., 1993. ili 1994. godine. Uglavnom su porušene prije VRA *Oluja* (Vojno-redarstvena akcija *Oluja*), jer to su bile hrvatske kuće i to područje su, kao i Drniš, kontrolirali Srbi do akcije *Oluja*.

SUDIJA ORIE: Vi kažete to na osnovu činjenice da su to bila hrvatska područja...

SVEDOK KARDUM: Da.

SUDIJA ORIE: ...pod srpskom kontrolom do *Operacije Oluja*, na osnovu čega ste zaključili da kuće nisu bili uništene tokom *Operacije Oluja*. Da li sam to tačno shvatio?

SVEDOK KARDUM: Da, tako je. Na kraju krajeva, to se i vidi, je li. Kad je kuća srušena prije godinu ili dvije ili tri ili neposredno srušena, to se vidi, je li. Paragraf 51, druga rečenica: "Ja sam, kao šef krim policije, trebao biti obavješten o tom zločinu, ali je netko na vlasti očito odlučio..." Ovo ne stoji – netko na vlasti. Netko je vjerojatno odlučio. Ne znam kako je do toga došlo, ali to da je netko na vlasti, to ja nisam rekao. Jer vlast nema ništa s tim, je li, što je na vlasti.

SUDIJA ORIE: Dakle, sada glasi: "...trebao biti obavješten o tom zločinu, ali je neko na vlasti očigledno odlučio... rekli su o kriminalu, ali neko je očigledno odlučio da se mi ne uključimo." Izbacili smo ovo "na vlasti". Sledeći ...

SVEDOK KARDUM: Ja sam vjerojatno obavješten o tom zločinu, ali netko je očito odlučio da se to tako ne napravi, je li. Pretpostavljam da je netko odlučio, je li.

SUDIJA ORIE: Da. Nemate saznanja o tome ko je takvu odluku doneo, ako sam vas dobro shvatio?

SVEDOK KARDUM: (*nema prevoda*)

SUDIJA ORIE: Molim vas pređite na sledeću korekciju.

SVEDOK KARDUM: To je koliko sam uspio da pregledam. Još sam znači pri kraju, ali nisam dalje uspio pregledati. Mogu tokom sljedeće pauze, ako bude trebalo.

SUDIJA ORIE: Da. Dozvolite mi... da li ste rekli dokle ste pregledali, da li to uključuje ceo 51. paragraf?

SVEDOK KARDUM: Da.

SVEDOK KARDUM: Ali ne i 52. paragraf?

SVEDOK KARDUM: Tako je.

SUDIJA ORIE: Da. Dakle, već sam vas pitao, a kasnije ću vam postaviti isto pitanje u vezi sa paragrafima koje ćete kasnije pregledati. S obzirom na ispravke koju ste upravo uneli u paragrafe 1, 2, i sve do 51. paragrafa, uključujući i njega, u vašoj izjavi iz 2004. godine, sada zapravo odražava ono što ste rekli u ono vreme, to jest, da to tačno odražava ono što ste rekli kada se uzmu u obzir ove korekcije?

SVEDOK KARDUM: Da.

SUDIJA ORIE: Izjavu ste dali po svom najboljem sećanju i ona odgovara istini? I ako bi vam se danas postavila ista pitanja, vi biste odgovorili na isti način?

SVEDOK KARDUM: Jasno. Možda bi neka pitanja pojasnio, razjasnio i tako dalje, ukoliko ima nekih stvari koje nisu dorečene, je li.

SUDIJA ORIE: U redu. Mi zapravo želimo da uradite i ostatak posla, ne samo kad je u pitanju izjava iz 2004. godine, već i izjava 2007. godine, ako je moguće tokom naredne pauze. Gospodine Margetts, uradio sam ono što je možda trebalo da ostavim vama. Nadam se da vam to ne smeta?

TUŽILAC MARGETTS: Uopšte ne. Hvala vam, gospodine predsedavajući.

SUDIJA ORIE: Onda, molim vas, nastavite.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, pre nego što ste pregledali izjavu i pre pauze, govorili smo o rešavanju problema prihvatnog centra za ratne zarobljenike u Zadru. Želeo bih da vam pokažem dosije jednog od ljudi koji se nalazi na spisku osoba u prihvatnom centru, koji smo već pregledali.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nam na ekranu prikazete dokument sa spiska po Pravilu 65ter koji nosi broj 5284.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, ono što vidite na desnoj strani ekrana je funkcija jednog od zatočenika, gospodina po imenu Jovan Rokvić, vidimo datum rođenja i tako dalje, šta je sve zapisano, i videćete da postoji obrazac Z-1 na vrhu te stranice. Da li ste imali propisane obrasce koje su vaši istražitelji popunjavali po prijemu pritvorenika u prihvatne centre?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MARGETTS: I, gospodine sekretare, molim vas da idemo dalje, na treću stranicu na BHS-u, i isto tako na treću stranicu na engleskom jeziku.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I ponovo, gospodine Kardum, videćete da postoji obrazac na vrhu, i to je obrazac Z-2. Ponovo, da li je to bio propisani obrazac koji su istražitelji trebalo da popune?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala.

TUŽILAC MARGETTS: Molim sada 6. stranicu na engleskom... u stvari, 7. stranicu na engleskom. A to je stranica broj 0610-5484 na BHS-u ili isto tako 7. stranica.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, ako biste mogli da pogledate potpis na toj stranici.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nam prikažete dno stranice na BHS-u.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da li je to vaš potpis, gospodine Kardum?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Moj potpis je kucani, ali nije potpis ručni. Neko je za mene potpisao, po ovlaštenju, je li.

TUŽILAC MARGETTS: I ako bismo mogli da prođemo, gospodine sekretare, kroz preostale stranice tako da gospodin Kardum vidi se da na sledećoj stranici nalazi službena beleška. I da idemo do sledeće stranice i samo prelistajte stranice, molim vas. I sledeću stranicu. A ako možemo da se zaustavimo tu za trenutak.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, molim vas da pogledate ovu stranicu. Ovo je pismo koje je potpisao načelnik kriminalističke policije Marijan Babić. I odnosi se na pokretanje postupka protiv Jovana Rokvića. A radi se o zločinu prema članu 231 Krivičnog zakonika. Možda previše očekujem kada tražim da se i toga setite i možda se izmenilo od tada, ali da li se sećate kakav je taj člana zakona... ne član, ali o kakvom se zločinu radi u članu 231 Krivičnog zakonika, na šta se odnosi?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne bih precizno se mogao sjetiti, ali uglavnom to su djela slična djelima oružane pobune. Znači, mi smo ih zvali "Djela protiv Republike Hrvatske". To nije ratni zločin. To nije počinitelj... Nije ovdje riječ o počinitelju nekakvog ratnog zločina. Tu je riječ o čovjeku koji je na neki način sudjelovao u oružanoj pobuni. Vidim da je ovdje riječ o čovjeku koji je 1922 godišta, znači, 1991. godine mogao je imati 69 godina. Takvi ljudi su uglavnom na tom području bili uključivani u nekakove naoružane seoske grupe, koje su držale nekakove barikade, priječile prolaz civilima, i tako dalje. Prijava se, mislim, odnosi na 1991. ili 1992. godinu. I takvu prijavu, kako vidim ovdje iz ovoga što ste pokazali, je podnjela krim služba vojne policije ... vojne policije. Mi smo u našoj istrazi našli da je to ... mi smo to pronašli da je on bio sudionik svega toga, je li, vratili smo tu osobu u prihvatni centar za civile i onda je

usljedila reakcija da je protiv te osobe podnešena prijava. Često puta nisu kroz sustave obrađivane i uvezivane krivične prijave koje je podnosila vojna policija i dostavljala ih na unos civilnoj policiji. Jer, znate, ako je za nekim trebalo raspisati potragu, to nije mogla raditi vojna policija ... to nije radila vojska. To je radila civilna policija, a te osobe su bile nama nedostupne. Ne znam da li se razumjemo. Mi smo bili...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, samo da budemo konkretniji. Vi ste uglavnom generalno opisali na šta se član 231 odnosi. Da li bi bilo tačno da se kaže da se taj član odnosio na krivično delo ugrožavanja teritorijalnog integriteta?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pa, može se reći. Tako je. Može se reći. Ja ne znam... meni je žao, ali postoji taj član 231 Kaznenog zakona iz tog vremena i on je jasan, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala. Dakle, da li ovaj dosije... videli smo dugačak spisak zatvorenika, ali za svakog od zatvorenika postojala je slična vrsta obrade u koji je uključena i vaša kriminalistička policija?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ispričavam se. On nije bio ni zatvorenik, ni pritvorenik. On je samo bio privedena osoba. Policija nije mogla nikoga ni zatvoriti ni pritvoriti. Policija je mogla samo privedi tu osobu i zadržati je onda, mislim, 48 sati, da je bilo tako uređeno. U protivnom je morala zatražiti dozvolu i opravdati dozvolu istražnog suca za produženje toga... toga zadržavanja. Znači, policija nije mogla zatvoriti ni pritvoriti osobu. Nije ovdje riječ ni o pritvoreniku ni o zatvoreniku.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu. U vezi ovog pojedinca koji je bio u prihvatilištu, da li je ovo primer obrade koji se primenjivao na svaku osobu u prihvatnom centru?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne znam kako mislite. Nije mi jasno pitanje. Ali ja mogu pojasniti koji je uobičajeni pristup bio, neovisno o ovoj osobi i svim osobama...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da...

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ako bih...

TUŽILAC MARGETTS: Da, ako on može...

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Izvinjavam se što prekidam kolegu. Što se tiče korišćenja terminologije, mislim da sada znamo da su postojale dve vrste prihvatnih centara. Da li govorimo o prihvatnom centru za ratne zarobljenike (prisoner of war-POW) i kakva je tamo bila procedura ili mi govorimo o civilnom prihvatnom centru? Koliko sam ja shvatio, ova osoba je bila istovremeno i u civilnom prihvatnom centru i u prihvatnom centru za ratne zarobljenike, pa ako bismo mogli samo zbog svedoka da razjasnimo o kom centru smo govorili. Hvala.

TUŽILAC MARGETTS: U redu.

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts, molim vas, razjasnite to.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Mi smo ponovo govorili o prihvatnim centrima u kojima su bili ratni zarobljenici, i želeo bih da objasnite Pretresnom veću šta se tačno radilo, kakva je bila procedura, kakvi su se obrasci popunjavani, kakvi su razgovori vođeni, službene beleške, kao i kakva je bila obrada svake osobe u centru, i da li je ovaj primer koji sada gledamo tipičan primer. Gospodine Kardum, vidim da uzimate neke dokumente. Ako biste mogli da ih vratite u aktovku. I koju ste stranicu izdvojili? Pitam se da li bih mogao da pogledam?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: To je moj dokument. To nije vaš dokument. To sam ja ponio sa sobom.

TUŽILAC MARGETTS: Mislim da bismo to trebali da pokažemo Pretresnom veću.

SUDIJA ORIE: Da. Ako... Pretresno veće nije znalo da ste sa sobom doneli dokumente. Ukoliko želite da pogledate svoje dokumente, molim vas da pitate, ili da prvo najavite da nameravate da to uradite, tako da možemo da vam damo dozvolu. To je dokument na BHS-u i, stoga, u ovom trenutku ja nemam pojma... Možete li nam reći o čemu se radi u tom dokumentu?

SVEDOK KARDUM: Časni Sude, ja se ispričavam. Ja sam samo htio gospodinu pomoći i ja sam donjeo jedan primjerak pitanja koja je imao svaki krim policajac koji je razgovarao sa takvom osobom u prihvatnom centru. Znači, jedan univerzalni obrazac koji je postavljao pitanja, je li. Naime, univerzalni postupak je bio sljedeći: on je bio djelo, mislim, čak i napisan gore u MUP-u i nama prosljeđen a ... znači, po zadanoj proceduri. Kad je osoba došla u prihvatni centar za ratne zarobljenike, upisane su njene generalije – ime, prezime, ime oca i tako dalje. Prvo što je bilo, pregledala ga je... pregledao ga je lječnički tim, i u jednoj bilježnici...

SUDIJA ORIE: Dozvolite... dozvolite mi da vas zaustavim na trenutak. Da li biste imali nešto protiv da napravimo kopiju ovog dokumenta? Ovo je ceo tekst, jedna stranica?

SVEDOK KARDUM: Nemam ništa protiv. Sasvim suprotno.

SUDIJA ORIE: U redu. U tom slučaju predlažem da ovaj dokument koji se sastoji od devet numerisanih paragrafa i poslednji paragraf gde stoji "Napomena", da napravimo kopije i onda te kopije podelimo svim stranama, kako bi strane onda mogle da razmotre relevantnost dokumenta i da vide da li neko eventualno želi da ga ponudi u spis. Gospođo poslužiteljko, da li mislite da će postojati bilo koji način da se to kopira tokom ove sesije? Hvala. Sada bih vas ponovo zamolio da se fokusirate na pitanje, jer vas je gospodin Margetts pitao o dokumentima koji su pripremljeni i koje smo videli na našem ekranu,

drugim rečima, službene beleške, obrazac i tako dalje, bez obzira da li su to dokumenti koji se pripremaju, po običaju, kada osobe stignu u prihvatni centar za ratne zarobljenike.

SVEDOK KARDUM: Da, hvala. Znači, kada je osoba došla u prihvatni centar za ratne zarobljenike, ne zločinca, nego zarobljenika, to je bitna razlika pojmovna, ta osoba je najprije lječnički pregledana. Konstatirane su eventualne povrede koje ima. Ako su one bile takve naravi da su zahtjevale bolničko lječenje, prioritet je bio upućivanje osobe u bolnicu. Pa smo mi tako neke osobe, bez obzira što su bili sudionici oružane pobune, uputili na bolničko lječenje. Ja se sjećam čak nekih imena...

SUDIJA ORIE: Mislim da gospodina Margettsa ne zanima šta ste radili s tim ljudima kojima je bila potrebna medicinska nega. Razumem da ste pružali medicinsku negu. Gospodin Margetts je pitao...

SVEDOK KARDUM: U redu.

SUDIJA ORIE: ...da li je vrsta dokumenata koje smo videli na ekranu bila karakteristična za obradu onih koji su stigli u centar za ratne zarobljenike. I takođe sam primetio da ne postoji medicinska dokumentacija u tih 16 stranica, i u toj meri, vaša objašnjenja sigurno su nam pomogla, da se pored ovog postupka koji se primenjivao, ako je potrebno da neko dobije medicinsku negu, da će je i dobiti. Da li sam to pravilno shvatio? Ali sada, ponovo, da li je ova papirologija, koju smo videli, razgovori i tako dalje, da li su to tipični dokumenti koji su se koristili za one osobe koje su došle... koje su stigle u prihvatni centar za ratne zarobljenike?

SVEDOK KARDUM: To su tipični dokumenti, jer jedan od prioriteta naših je bio saznati za rasporede minskih polja, za grupe odbjegle vojske, takozvane Srpske Krajine, je li, koji su se sakrivali po šumama, po špiljama i tako dalje, za masovne grobnice...

SUDIJA ORIE: Ponovo ću vas zaustaviti, gospodine Kardum. Ukoliko gospodin Margetts bude želeo da zna zašto ste napravili ta dokumenta, on će vas sigurno pitati, zar ne? Molim vas, nastavite, gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine predsedavajući.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da. Gospodine Kardum, ono što mene zapravo zanima, to je taj dosije za koji ste sada rekli da je jedan tipičan dosije i da su to bila tipična dokumenata koja su pripremljena za osobe u centru. U odnosu na svaku osobu u pritvoru, koliko je vaših krim policajaca bilo angažovano u postupku razgovora sa svakom osobom u pritvoru ... Izvinjavam se, preformulisaću pitanje. Na svaku od osoba koji su bile u centru, a ja sada povlačim podatke o bilo kojoj od njih... na bilo koju od njih koje su bile u pritvoru?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pa, ne bih znao tačno reći, ali mislim da je to bilo najčešće jedna, eventualno, dvije osobe. Najčešće. Neću isključiti mogućnost tri, ali najčešće bi to bila jedna ili dvije osobe.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala, gospodine Kardum.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nastavimo i da...

SVEDOK KARDUM: Htio bih još nešto naglasiti - kad ste pitali za broj osoba. Znači, razgovor je mogla voditi osoba iz krim policije civilne policije, a po posebnom zahtjevu... po posebnom zahtjevu je razgovor mogla voditi i osoba iz tajne policije, i mislim iz SIS-a, ali po posebnom zahtjevu. I te osobe nisu smjele se izvesti vani iz našeg prihvatnog centra. Ako mislite na taj broj, je li, koliko. Pa bi se eventualno moglo pojaviti više od jedne ili dvije osobe, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala, gospodine Kardum.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim da nam prikažete na ekranu dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5276.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, da li prepoznajete svoj potpis na ovom dokumentu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, to je moj potpis.

TUŽILAC MARGETTS: A sada, gospodine sekretare, ako možete, molim vas, da nam prikažete dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5277.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodin Kardum, videli ste na prethodnom dokumentu naslovnu stranicu. A ovo je izveštaj koji ste podneli o postupanju sa ratnim zarobljenicima 21. avgusta 1995. godine. Da li prepoznajete taj izveštaj?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC MARGETTS: Molim da se prikaže treća stranica na engleskom jeziku a druga na hrvatskom.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, gospodine Kardum, videćete da u poslednjem paragrafu na drugoj stranici postoji, onako kako ste upravo opisali, zabeležili ste da su u toku kriminalističke obrade službene osobe koristile spisak pitanja za razgovor koja su pripremljena unapred, to je na dnu i na engleskom na trećoj stranici. I tu su kratki sažeci svih počinjenih krivičnih dela, i tako dalje, u periodu od 1991. godine do početka *Operacije Oluja*. Dakle, ako se krene dalje, u verziji na hrvatskom, idemo na četvrtu stranicu. I ako pogledate ono što piše pod naslovom "Zaključak", gospodine Kardum, videćete da se spominje telegram iz MUP-a Republike Hrvatske. Tu imamo poziv na broj, i to je od 4. avgusta...

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts, mislim da bi trebalo da idemo na sledeću stranicu.

TUŽILAC MARGETTS: Izvinjavam se. Oprostite. Da, ako odemo na dno pete stranice na engleskom jeziku, zapravo, prelazi se na šestu stranicu, videćete časni Sude, da sam govorio o telegramu iz Ministarstva unutrašnjih poslova. I to je jedan od dokaznih predmeta na našem spisku dokaza, tako da ćemo se ponovo baviti tim.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Možete da vidite, gospodine Kardum, da se radi o telegramu od 4. avgusta i da se ovaj izveštaj bavi funkcionisanjem sportske hale *Mocire* sve do 19. avgusta 1995. godine. Da li se sećate tog objekta za ratne zarobljenike koji je funkcionisao u skladu sa uputstvom Ministarstva unutrašnjih poslova u Zagrebu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, sjećam se jako dobro. Ja sam u njemu bio svaki dan. Ali ne znam šta je ovdje sporno. Meni nije jasno što vi sada hoćete ovdje. Što vi tražite ovdje? U čemu je bit ovoga svega? Imate li nekih upita vezano za ovo?

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Pa, jedino pitanje bilo bi da vas zamolim da pogledate različite delove ovog izveštaja i da mi potvrdite da je to taj izveštaj, a tek nakon toga postaviću vam pitanje.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da sada idemo kroz tabelu osoba koje su obrađene u tom centru. A na BHS-u ćemo doći do stranice koja nosi oznaku ERN 0610-5015, što je oko deset stranica dalje od mesta gde smo trenutno. A na engleskom jeziku to je 23. stranica.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hteo sam da vas pitam, gospodine Kardum, u tom periodu od 4. avgusta do 19. avgusta, da li je tačno da ste vi obradili 183 osobe u centru za ratne zarobljenike? (prevod: Da li je tačno da su kroz centar za ratne zarobljenike prošle 183 osobe?)

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne, nije tačno da su prošle 183 osobe, nego 183 osobe su procesuirane a prošlo je nešto više osoba. Neke osobe su vraćene u prihvatni centar za civile. Znači, kad je policija u svojim prvim izvidima utvrdila da te osobe nemaju veze sa nekakvim ranijim izvješćima o tim osobama, izjavama i tako dalje, i tako dalje, onda je njih pustila odmah i otpustila ih u prihvatni centar za civilne osobe i tamo su one tretirane isključivo kao civili. Znači, ovo je broj obrađenih i procesuiranih osoba.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala vam, gospodine Kardum. Sledeće pitanje, upravo ste pregledali vašu izjavu iz 2004. godine i u 41. paragrafu vaše izjave, setićete se da ste rekli da ste vi i vaši ljudi u to vreme radili u prihvatnom centru u skladu sa uputstvima iz Ministarstva unutrašnjih poslova. To je u izjavi iz 2004. godine, u 41. paragrafu. Ja samo pokušavam da tačno shvatim angažovanje vaših ljudi u ovim zadacima. Imali ste od 50 do 60 ljudi, o njima ste govorili. Da li je tačno da su svi oni bili angažovani u prihvatnom centru?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne. Nije tačno.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu. Da li možete da objasnite Pretresnom veću koliko ljudi je bilo angažovano u procesuiranju ratnih zarobljenika ili alternativno, u

razgovorima sa drugim osobama. U svojoj izjavi ste rekli da su se vodili razgovori su civilima, a kako je uopšte tih 50 do 60 ljudi, pod vašom nadležnošću bilo angažovano?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pa, nisu to ljudi svi bili moji ljudi uposleni u prihvatnom centru za ratne zarobljenike. Život je i dalje tekao. Mi smo imali peti grad po veličini u državi Hrvatskoj, Zadar, koji smo trebali pokrivati i po poslovima, nazovimo ih u tom ... u ovom slučaju, svojim redovnim poslovima, je li. Znači, nije se sve odvijalo samo u tom prihvatnom centru. Mi smo imali ubojstava i u samom Zadru, konkretno. I ubojstava, između ostalog. Imali smo razbojništava, imali smo krađa, imali smo teških krađa. A ja sam vam već ranije govorio o tih svojih 50 do 60 ljudi, tko su oni. Oni su krim tehničari. Recimo, mi smo permanentno u ovome centru krim tehnikom pokrivali centar, permanentno. Uvijek je bio jedan do dva krim tehničara u prihvatnom centru za ratne zarobljenike, a ja sam ih imao sve ukupno 12. Trebali smo pokriti dvije smjene, jer smo radili sistemom 12 sati se radi a 12 sati je slobodan čovjek; 12 sati radi a 12 sati je slobodan. To znači, u roku od 24 sata ja sam morao angažirati četiri krim tehničara od mogućih 12. A ostali su mi bili zaposleni po drugim poslovima. Nije bilo poslova, kažem, isključivo vezano za prihvatni centar. Mi smo imali i dalje tekuću problematiku. Ne znam jesam li uspio to pojasniti. Mi smo, znači, samo na tu tekuću problematiku, u ovom slučaju dobili prihvatni centar za ratne zarobljenike. A ne samo to. Jedan, kažem, od prioriteta je bio krim policije, pronalazak masovnih i pojedinačnih grobnica gdje su pokopani Hrvati na tom prostoru. Jednostavno, pritisak javnosti je bio takav da se to više nije moglo izdržati – gdje su naši najmiliji, daj bar recite nam – i tako dalje. I ja vam moram reći ovdje, to vas sad, ja znam, ne zanima, ali vrlo je važno da smo mi u tom periodu dok smo radili paralelno ove poslove, pronašli negdje oko 310 ubijenih Hrvata, pokopanih po raznoraznim pojedinačnim i masovnim grobnicama, i tako dalje. I mi smo bili nositelji te zadaće, je li. Mi, krim policija.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, gospodine Kardum, može li da kažete Pretresnom veću, ove istrage koje ste sprovodili i pitanja koja ste istraživali u okviru prihvatnih centara za ratne zarobljenike, ta pitanja su se odnosila na zločine koji su počinjeni na toj teritoriji pre *Operacije Oluja*. Da li je to tačno?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: I prije *Operacije Oluja* i za vrijeme *Operacije Oluja*. Ali uglavnom prije *Operacije Oluja*, znači, počinjenih na području okupiranog prostora Republike Hrvatske. Neko od tih ljudi je bio topnik pa je pucao po Zadru, po Šibeniku. Neko je počinio zločin. Recimo, ja vidim ovdje, to mi je prikazano, da su tri osobe osuđene za ratni zločin. Mislim, prijavljene ili tako nešto. Tri... znam da su tri osuđene. Sad, ja ne vidim to... taj podatak. Samo malo... članak 120 čini mi se da je onda bio, odnosno...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I samo za pojašnjenje, da li je bilo hrvatskih vojnika koji su držani u prihvatnom centru za ratne zarobljenike zbog zločina koje su oni počinili tokom *Operacije Oluja*?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne. Tu nije bilo hrvatskih vojnika u tom prihvatnom centru. To su bili ratni zarobljenici koji su bili borci protiv Republike Hrvatske. A kako vidite, među njima je bilo i 13 Hrvata. I to mogu pojasniti ako treba, kako je 13 Hrvata i zašto 13 Hrvata. Riječ je o ljudima koji su rođeni, koji su živjeli na

tim prostorima i pod raznoraznim prijetnjama obiteljima, ucjenama i tako dalje, ti su ljudi prisilno najčešće mobilizirani.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A u koju vojsku su mobilisani?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: U sastav vojske... takozvane vojske takozvane Republike Srpske Krajine.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Znači, Hrvati su nasilno mobilizirani.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, gospodine Kardum, ako mogu da vas vratim na vašu izjavu iz 2004. godine. A u paragrafu 47 vaše izjave 2004, u prvoj rečenici govorite o vašoj poseti Kninu 7., 8. ili 9. avgusta. I zatim da vas uputim na 49. paragraf, gde ste rekli da ste posetili civilni sabirni centar u Kninu.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Koji je to paragraf? Oprostite.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Samo ova prva rečenica gde se navode datumi u paragrafu...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Vidim, da.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Kada završite sa čitanjem prvog paragrafa gde se pominju datumi 7., 8. ili 9. avgust, zatim pređite na 49. paragraf gde ste rekli da ste posle nekoliko dana posetili civilni sabirni centar u Kninu gde su bila tri vaša krim policajca. I ako možete...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, to je tačno.

SUDIJA ORIE: Možemo li... ponekad je potrebno dodatno vreme da prevodioci prevedu sve što kažete. Možda biste mogli da ponovite pitanje, gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Da.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, ono što me zanima i što želim da vas pitam je sledeće: Da li se sećate imena krim policajaca koji su bili u prihvatnom centru u Kninu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Sjećam se.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A kako su se zvali i ko je bio vođa te kriminalističke policije?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Zvali su se: Slavko Raspović, Dejan Glanac i Božo Ražov.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A kakva je bila njihova uloga u sabirnom centru u Kninu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Opet moram ispraviti, nije riječ o sabirnom središtu, riječ je o prihvatnom centru. Njihova je uloga bila da paze na te ljude jednim

dijelom, a drugim dijelom da ukoliko kroz nekakove razgovore, pogovore ili bilo što dođu do saznanja da je netko od tih tamo privedenih, odnosno, tamo prispjelih – jer tamo su ljudi pristizali na razne načine, mnogi dobrovoljno – sudjelovao u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske ili u činu nekog kaznenog djela ratnog zločina, da ga pokušaju identificirati i prepratiti u Zadar. Između ostalih, oni su pravili i popis tih ljudi i tražili su provjeru u Zadru da li već imamo kaznene prijave protiv takvih osoba, jer to nisu bili u mogućnosti napraviti u Kninu. Znači, nisu imali terminalskih jedinica kako bi to provjerili, pa bi jednostavno ili faksom, ne znam, ili usmeno pitali da li se protiv te i te osobe vodi postupak ili ne, i ako se vodi, kakav se vodi, je li. Samo je to bila njihova uloga u Kninu.

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts, gledam na sat. Gospodine Kardum, iz prve izjave preostalo je još uvek šest paragrafa koje treba pregledati a zatim i druga izjava ... dozvolite mi da proverim ... koja ima 37 paragrafa. Koliko vremena mislite da bi trebalo da završite taj posao? Da li bi pola sata bilo dovoljno?

SVEDOK KARDUM: Mislim da bi.

SUDIJA ORIE: Onda...

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kardum, zamolićemo gospođu poslužiteljku da vas isprati iz sudnice. Žao mi je što sam vam dao domaći zadatak za vreme pauze, ali veoma cenimo to što želite da saradujete. Gospođu poslužiteljku, molim vas ispratite gospodina Karduma iz sudnice. Želimo da vas ponovo vidimo u 18.00 časova.

SVEDOK KARDUM: Puno vam hvala.

(svedok napušta sudnicu)

SUDIJA ORIE: To daje Pretresnom veću mogućnost da se ukratko pozabavi nekim proceduralnim stvarima, jer Pretresno veće želi da pozove strane da se izjasne u vezi sa granicama hrvatskih opština ili "općina" na hrvatskom, u smislu kako je to relevantno u optužnici. U optužnici, između ostalog, se pominju opštine Ervenik, Kistanje, Knin, i Orlić. To kako se koristi reč "opština" odgovara kako su ove oblasti definisane u karti broj 9 u sudskom registratoru karata. Međutim, u karti broj 21 ovog registratora sugerirše se da opština Knin obuhvata sve te oblasti, kao administrativne uže teritorijalne jedinice. U kartama od 16 do 26 slično tumače termin "opština" kao što se tumači u karti broj 21. Pretresno veće poziva strane da se dogovore o tačnom razumevanju podele hrvatskih opština u vreme koje je relevantno za optužnicu. Ukoliko su Ervenik, Kistanje i tako dalje, zaista bile opštinske uže podjedinice, onda Pretresno veće poziva strane da se usaglase oko termina koji bi ih pravilno označio. Strane se pozivaju ili da predstave svoj

dogovor ili ako ne postignu dogovor da sačine podneske o tom pitanju do ponedjeljka, 29. septembra 2008. godine. A ovim Pretresno veće zaključuje ovaj poziv stranama. Pretpostavljam da će nam posle pauze biti potrebno neko vreme da prođemo kroz ispravke koje je svedok sačinio. Postupio sam ovako po ovom pitanju, jer sam stekao utisak da postoji rizik da ukoliko se ne radi na veoma efikasan način, da bismo mogli da izgubimo dosta vremena, međutim, ukoliko se strane protive, onda bi neka od mojih ovlašćenja mogla da pomognu da nastavimo. Ali, ako neko ima nešto protiv toga, onda, naravno, želeo bih da znam. Ali, trudim se da to učinim što je moguće transparentnije. Sada ćemo da napravimo pauzu, i nastavićemo u 18.00 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Kardum, želeo bih da nastavimo. Da li možemo započeti sa 52. paragrafom iz 2004. godine, i naravno, sledeće nakon toga?

SVEDOK KARDUM: Paragraf 55. Ja bih bio, časni suče, veoma zahvalan kada biste mi dali da... dva, tri minuta da ja prokomentiram malo ovaj paragraf, to jest, njegovu zadnju rečenicu.

SUDIJA ORIE: Gospodine Kardum, ako taj paragraf odražava ono što ste rekli, molim vas, recite mi. Ukoliko mislite da ono što se kaže ne...

SVEDOK KARDUM: Samo djelomično.

SUDIJA ORIE: Da. U redu. Pa, recite mi u kojoj meri odražava a u kojoj meri ne odražava. Ali, molim vas, budite kratki jer će vas ispitivati strane...

SVEDOK KARDUM: (*preklapanje govornika*) Biću veoma kratak. Ovaj paragraf samo dijelom izražava moju misao. Zato bih htio nadopuniti. Ovdje stoji, ako dozvolite...

SUDIJA ORIE: Da.

SVEDOK KARDUM: Zadnja rečenica kaže: "Znam da je dio srpskog stanovništva bio spreman napustiti područje, sudeći po dokumentima koji su obznanjeni od tada, te na osnovu izjava nekih Srba povratnika." Časni Sude, ja sam u dijelu svoga izvješća naveo neke brojke a sad ću ih samo nakratko ponoviti, da je na tom području tijekom okupacije ili s tog područja ubijeno oko 1.000 Hrvata civila, da je ubijeno oko 1.500 hrvatskih policajaca i vojnika, da je opljačkano, porušeno i spaljeno oko 10.000 kuća Hrvata prognanih, da je prognano hrvatsko stanovništvo u postotku od 98 posto s tog prostora a dobrim dijelom i s rubnih područja koja je kontrolirala hrvatska vlast, poradi svakodnevnih granatiranja, raketiranja i tako dalje. Još prije VRA *Oluja* mogle su se čuti glasine kako Srbi poručuju da kada Hrvati tamo dođu, ako uopće dođu, da njih tamo više neće biti. Ja želim ovdje podvući jednu činjenicu, da je srpsko rukovodstvo, ne samo

1991., 1992. i 1993. godine, etnički očistilo prostor ... okupirani prostor Republike Hrvatske, nego da je to isto napravilo i 1995. godine, ali ovaj put ne prema Hrvatima, nego prema Srbima, prema vlastitom stanovništvu, jer nije bilo spremno dočekati hrvatsku vlast, suočeno s činjenicom da je napravilo zločin kakav je napravilo. Na kraju krajeva, ti isti ljudi koji su počistili Republiku Hrvatsku u tom dijelu od hrvatskog puka, to su napravili i 1995. godine prema srpskom pučanstvu. Mi smo bili svjedoci u zadarskoj policijskoj upravi da su neki Srbi ubijeni od strane Srba, poradi toga što nisu htjeli bježati iz Republike Hrvatske. Naravno, njih su obmanjivali i plašili ih sa Hrvatskom vojskom, hrvatskom policijom. Govorili su im najgore stvari o zločinima koje Hrvati rade, samo zato da bi ih potakli i pokrenuli iz tog područja, a na taj način sebe opravdali pred tim istim ljudima za zločine koje su oni počinili, jer, kažem, nisu bili spremni dočekati hrvatsku vlast i da im ta ista vlast sudi, bilo u Hrvatskoj ili vi ovdje u Hagu. Evo, to je bio moj komentar na kojem sam vam vrlo zahvalan.

SUDIJA ORIE: U redu. To je sada u zapisniku. Možete li molim vas... to ja smatram da je pre dodatni iskaz nego dopuna izjave, jer ne protivreči, već dodaje i objašnjava. Ipak, ja bih vas zamolio da ne dajete izjave opšte prirode, već da se fokusirate na to koliko je nešto netačno u vašoj izjavi. Sledeći paragraf, molim vas.

SVEDOK KARDUM: Časni Sude, nemam više primjedbi na ovu prvu bilješku.

SVEDOK KARDUM: U redu. Onda da predemo na vašu izjavu iz 2007. godine. Molim vas, pokažite nam prvi paragraf u koji želite da unesete izmene.

SVEDOK KARDUM: To je 9. paragraf.

SUDIJA ORIE: Da.

SVEDOK KARDUM: Ovdje kaže: "Policijskim upravama sisačko-moslavačkoj, karlovačko-ličkoj, senjskoj, zadarsko-kninskoj, šibenskoj, splitsko-dalmatinskoj, Knin i Glina. U toj se zapovjedi pod brojem 2 nalaže zakazivanje sastanka svih načelnika policijskih uprava..." Mislim da ovdje fali "sa zapovjednicima bojne i vojne policije". Mislim da to fali. Koliko se sjećam te brzogavke, mislim da to fali "sa zapovjednicima bojne i vojne policije". Međutim, ne odnosi se na mene. Odnosi se na moga načelnika. Al' eto, samo usput tako da bude.

SUDIJA ORIE: Dakle naređenje, kao što ste nam rekli, trebalo bi da se odnosi na sastanak, ne samo sa načelnicima policije, već da na sastanku takođe treba da učestvuju i komandanti bataljona i vojne policije?

SVEDOK KARDUM: Da.

SUDIJA ORIE: Da. Molimo vas da nam pokažete sledeće delove vaše izjave gde mislite da je potrebno da se unesu ispravke.

SVEDOK KARDUM: Pod paragrafom 10 nemam ništa, nikakve korekcije, ali on bi tražio neko pojašnjenje, zašto nismo bili u stanju poduzimati mjere koje treba. Ako je to interesantno, ja mogu pojasniti. Ako ne, možemo ići dalje.

SUDIJA ORIE: Ukoliko je vaša izjava tačna, ako postoji bilo kakva potreba za daljim objašnjenjem, strane će vas pitati o tome. Sledeći paragraf za koji smatrate da je potrebno da se unesu ispravke?

SVEDOK KARDUM: Paragraf 15 i govori se... kaže: "Komandni stožer povratka". To su operativni stožeri, tako se oni zovu. Ne komandni, nego operativni.

SUDIJA ORIE: Onda reč "komandni" je zamenjen sa rečju "operativni"?

SVEDOK KARDUM: Da.

SUDIJA ORIE: Naredne korekcije će biti u kom paragrafu?

SVEDOK KARDUM: Sljedeći paragraf u kojem treba unijeti korekciju je 30. paragraf, zadnja rečenica: "Te dokumente do sada nisam vidio. Ti su dokumenti napisani u Zagrebu, a nisu bili poslani policiji u policijskoj upravi Zadar-Knin." Bar, koliko ja to znam, znate. Možda je njih neko dobio, ali ja nisam. Nisam ih ni vidio.

SUDIJA ORIE: Dakle, mi dodajemo: "Ali koliko ja znam, nisu bili distribuirani policiji u Zadru-Kninu." Da li bi to...

SVEDOK KARDUM: Barem ne načelnicima ili rukovoditeljima na mojoj razini.

SUDIJA ORIE: A koliko znate, oni nisu bili podeljeni policijskim organima vašeg nivoa u Zadru i Kninu. To je u zapisniku. Da li možete da nam kažete sledeći...

SVEDOK KARDUM: Da. Časni Sude, htio bih podvući još jednom. Ja sam bio odgovoran za svega nekih dva, tri posto ljudi u policijskoj upravi. Znači, ja ne znam da li je eventualno moj načelnik taj dokument, ako ga je dobio, distribuirao nekom drugom. Meni uglavnom nije. Ja se dobro sjećam da nisam nešto tako dobio. I dalje ne bih imao nijednu primjedbu.

SUDIJA ORIE: Hvala na ovome. Onda ću vam postaviti ista pitanja kao i ranije: u vezi sa 52. paragrafom i sledećim vašim izjavama iz 2004. i 2007. godine, sa korekcijama koje ste upravo napravili, da li one tačno odražavaju ono što ste rekli tokom tih razgovora?

SVEDOK KARDUM: Da.

SUDIJA ORIE: I da li ste odgovarali na pitanja po vašem najboljem sećanju, u skladu sa istinom?

SVEDOK KARDUM: Apsolutno.

SUDIJA ORIE: I, takođe biste dali iste odgovore, možda ne bukvalno, ali vi biste odgovorili na ova pitanja slično, ukoliko bismo vam postavili ista pitanja danas?

SVEDOK KARDUM: Da.

SUDIJA ORIE: U redu. U tom slučaju, gospodine Margetts, pretpostavljam da želite da uvedete u spis ove dve izjave po Pravilu 92ter?

TUŽILAC MARGETTS: Da, gospodine predsedavajući, ako možemo.

SUDIJA ORIE: Ima li prigovora? Nema. Gospodine sekretare, molim vas da dodelite brojeve izjavama iz 2004. i 2007. godine, prva je od 23. marta 2004. godine. Druga, kako stoji na vašem spisku, je od 4. maja, međutim, mislim da je od 4. i 5. maja, gospodine Margetts, 2007 godine?

TUŽILAC MARGETTS: Tako je, gospodine predsedavajući. To je tačno.

sekretar: Časni Sude, izjava iz 2004. godine, sa spiska po Pravilu 65ter broj 05273, postaje dokazni predmet Tužilaštva broj P896. A izjava iz 2007. godine sa spiska po Pravilu 65ter broj 05274, postaje dokazni predmet Tužilaštva broj P897.

SUDIJA ORIE: Ove izjave, sa izmenama i dopunama koje je uneo svedok primljene su u spis. Imam vrlo praktično pitanje. U nekim slučajevima radilo se samo o zameni jedne reči drugom rečju, veoma ograničen broj. U drugim slučajevima smo imali prilično široko objašnjenje ili dalju razradu odgovora u toku razgovora. Dakle, ja sad predlažem stranama da tamo gde je jednostavno da se doda ili zameni reč, da pokušamo da dobijemo konačnu verziju sa ovim dodacima, a tamo gde je u pitanju opširnije objašnjenje, da se potraži u zapisniku to dalje objašnjenje, dalje razjašnjenje i dalja razrada koju je dao svedok kad je davao iskaz. Naravno, voleo bih ako bi se strane dogovorile oko nove verzije dokaznih predmeta Tužilaštva P896 i P897.

TUŽILAC MARGETTS: Da, gospodine predsedavajući. Mi smo saglasni da preuzmemo inicijativu i pošaljemo predloženu verziju Odbrani.

SUDIJA ORIE: Hvala vam, gospodine Margetts. Možete da nastavite.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine predsedavajući, samo u odnosu na ove dokumente o kojima se govori u izjavi, nemamo primedbi kako je postupak po Pravilu 92ter ispoštovan. Ako bismo mogli da dobijemo dokazne brojeve za te dokumente, a to je do dokumenta broj 33 u spisku dokaznih predmeta...

SUDIJA ORIE: Da li možemo da to uradimo kao što smo obično to radili, to jest, da zamolimo gospodina sekretara da pripremi spisak tako da ih sve imamo na jednom

mestu... da se dodele privremeni brojevi ovim dokumentima i onda ćemo da donesemo odluku o prijemu u spis?

TUŽILAC MARGETTS: U redu, gospodine predsedavajući. Hvala.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, sada bismo mogli da nastavimo.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da vratite dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5206, i ako bismo mogli da pogledamo 5. stranicu na BHS-u. Gospodo poslužiteljko, da li bih mogao da zamolim za pomoć. Engleska verzija ovog dokumenta je trenutno na grafoskopu. Hvala.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, gospodine Kardum, mi smo govorili o raznim zadacima koje ste imali i o izveštaju koji ste napisali u vezi sa prihvatnim centrom za ratne zarobljenike. A videćete i mi smo, u stvari, videli da su u periodu od 5. avgusta i 19. avgusta obrađene u centru 183 osobe. I videli smo prirodu istraga koje su sprovedene. To su bili ljudi koji su uključeni u taj proces. I vi ste Pretresnom veću objasnili tačno kome su oni bili podređeni i kakva je bila njihova uloga. Moje pitanje je sledeće: što se tiče svake od tih osoba, koliko je krim policajaca radilo sa njima u to vreme, i kako je koji pomogao u obradi te 183 osobe u periodu od 14 dana?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ja sam već dao odgovor na to pitanje. Rekao sam da mislim da je jedna do dvije osobe sa svakom od tih osoba razgovarala. Ostavio sam mogućnost i tri.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I dakle, imamo jednu do tri osobe: kome su oni bili potčinjeni? Drugim rečima, koje od ovih šest imenovanih osoba su dobile pomoć od drugih članova kriminalističke policije? Ili možda vas nisam dobro razumeo. Da li ste rekli da su svakom razgovoru prisustvovala jedna do tri osobe? Ukoliko je tako, koliko je razgovora obavljano istovremeno i, u skladu sa tim, koliko je ukupno istražitelja bilo prisutno svakog dana?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Jedan do dva.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, da li je tih šest ljudi saradivalo sa drugim osobama? Da li je bilo krim policajaca koji su bili njima potčinjeni?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Očito se mi ovdje ne razumjemo. Adem Mehmedović je bio zapovjednik prihvatnog centra *Mocire*. Znači, on je bio zapovjednik tog prihvatnog centra u cjelini.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, hajde da se usredsredimo na Adema Mehmedovića i njegovu ulogu kao komandanta centra. Koliko policajaca je bilo podređeno njemu?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: On je više ... on je bio, znači, odgovoran za kompletno stanje tog prihvatnog centra. Znači, za stanje ratnih zarobljenika, za nekakva

njihova prava, za brigu oko toga da ih pregleda lječnička ekipa, da se otuširaju, da dobiju tri... dva... ne znam točno, dva ili tri topla obroka i tako dalje...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu, u redu, gospodine Kardum. Mi smo govorili o prihvatnom centru i aktivnostima i koliko je ljudi bilo angažovano tamo. Želim da znam sledeće: koliko je policajaca bilo podređeno komandantu tog prihvatnog centra, za operativni rad u centru u periodu od 5. do 19. avgusta?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Mislite na broj osoba koje su sudjelovale u tim obradama, je li? Ja vam to napamet sada ne bih znao reći, ali mislim da je u svakoj smjeni, pošto su bile dvije smjene, bilo negdje sveukupno angažirano na tim poslovima oko 20 ljudi iz krim policije. Smjene su radile 12 – 12. Znači, 12 sati su ljudi radili, pa su onda 12 sati bili slobodni, pa su opet 12 sati radili, pa 12 slobodni. Oko, ja kažem, oko... Mislim da je čak negdje i postojao raspored tih ljudi i kako su radili, i bio je u pisanoj formi sa imenom i prezimenom.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, tih 20 krim policajaca, opisali ste koliko bi njih učestvovalo u svakom razgovoru, između jednog i trojice. Drugim rečima, istovremeno bi se tamo vodilo više od deset razgovora?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne, ne, ne. Najprije, netko je vodio računa o tome da upiše te podatke tih ljudi kad dođu. To su često bile žene, krim policajaci, najčešće. Znači, onaj prvi administrativni dio, je li. Nadalje, netko od tih je imao obvezu izvijestiti gospođu Anku Škrgetić, ona nije bila uopće prisutna tu u tom prostoru gdje se to obrađivalo, ona je radila u uredu načelnika policijske uprave, o tome, tko i kada je doveden. Netko je imao ulogu krim tehničara. On je morao uzeti otiske prstiju, fotografirati tu osobu, i tako dalje. A neki su ljudi imali zadaću uzimanja izjava od tih privedenih osoba. Naravno, prije svega toga, popunu onih obrazaca Z-1 i Z-2 o kojima smo ranije govorili, jer ja sam rekao da je bio prioritet saznati nešto o minskim poljima, rasporedima minskih polja, o odbjelim grupama pobunjenika, naoružanim grupama, o ratnim zločinima koji su počinjeni na tom prostoru i grobnim mjestima gdje su pokopane žrtve, strukturi vlasti, kako civilne, tako i vojne i policijske, sudbene i tek onda o njihovom učešću u oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, izvinjavam se što na ovom insistiram i žao mi je zbog nesporazuma. Rekli ste da su postojale dve smene, da je svaka smena trajala 12 sati i da je bilo 20 muškaraca koji su radili na tim dužnostima, i da je u svakoj smeni radilo oko 20 ljudi. Tako je to ukupno... dakle, ako imamo dve smene, u svakoj smeni po 20 ljudi, da li je bilo ukupno 40 ljudi?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, u totalu u periodu od 24 sata.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A tih 40 ljudi, tih 40... vi ste za njih rekli da su krim policajci, oni su bili podređeni Mehmedoviću?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Oni su radili u centru gdje je bio zapovjednik Mehmedović. A što se tiče same krim obrade, sama krim obrada, znači, ja sam bio osoba po zapovjedi gospodina Morića, pisanoj zapovjedi, odgovorna... ili ministra Jarnjaka, nisam siguran, ja sam bio osoba odgovorna za krim obradu u tom centru, iako ja tamo

nisam bio permanentno. Ja sam imao i drugih obveza. Znači, načelnik odjela krim policije je bio odgovoran za kriminalističke obrade u prihvatnom centru. Ali nije bio zapovjednik prihvatnog centra, da se razumjemo. Znači, krim obrada je bila samo segment u tom prihvatnom centru. Tamo je trebalo donjeti hranu, tamo je trebalo osigurati toplu vodu, tamo je trebalo osigurati lječničku pomoć, tamo je trebalo osigurati zgradu izvana da ne bi ko ušao unutra i napravio nekakvo zlo, i tako dalje, i tako dalje. Ja moram ovdje napomenuti, ne znam zašto inzistirate na tim stvarima oko tog prihvatnog centra.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: U redu je, ali samo želim podvući da iz ovog centra... da u ovom centru nitko nije ubijen, nitko nije umro, nitko nije dobio nekakve povrede...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu. U redu, gospodine Kardum...

SUDIJA ORIE: Gospodine, ne insistira gospodin Margetts na bilo čemu drugom u ovom trenutku, sem na tome koliko je ljudi bilo tamo zaposleno. To je ono što vas je gospodin Margetts pitao, a vi očigledno... to čak izgleda pomalo kao neka vrsta odbrane od optužbi koje nikada nisu izrečene. Dakle, prema tome, nema potrebe da to radite. Mogu li ja da vam postavim jedno dodatno pitanje. Vi ste rekli da je 40 policajaca radilo 24 sata u dve smene od po 20 ljudi. Ovih 40 policajaca su bili među onih 50 do 60 koji su bili podređeni vama. Da li bi na taj način trebalo da razumem vaše svedočenje?

SVEDOK KARDUM: Da, plus 10 ljudi koji su mi dodani iz Rijeke. Tu je bilo još 10 ljudi koji su došli iz PU primorsko-goranske i bio je jedan čovjek koji je došao iz istarske, budući da je prije radio u Zadru, pa je poznavao nekakve prilike u Zadru. A ostalih, nekih tridesetak su bili moji iz tog mog odjela krim policije.

SUDIJA ORIE: U redu. Gospodine Margetts, nastavite, molim vas.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine predsjedavajući.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, fer je da se kaže posle pitanja časnog Suda, da je veliki deo vaših policajaca bio angažovan u radu centra za ratne zarobljenike, zar ne?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Tako je. Tih 14 dana tada. Gotovo polovina, je li.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, tokom tih prvih 14 dana, 183 osobe su procesuirane. Možete li pomoći Pretresnom veću i reći nam koliko je ljudi sve u svemu obrađeno u svim prihvatnim centrima do njihovog zatvaranja, što je kako shvatam negde oko novembra 1995. godine?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Nije mi jasno zašto studeni 1995. godine spominjete.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Ja bih isto tako želeo da zamolim gospodina Margettsa da nam kaže na osnovu čega spominje novembar 1995. godine?

TUŽILAC MARGETTS: Da. Osnova za novembar 1995. godine zasniva se na izveštaju koji imam na svom spisku dokaznih predmeta.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Ali ja sam više nego zadovoljan da povučem tu referencu i da zamolim samog svedoka da nam kaže kog datuma je centar bio zatvoren? I ako bi mogao da odgovori i na drugo pitanje: koliko je osoba obrađeno do tog vremena?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Meni je jasno na šta vi aludirate. Ja ću vam reći tačno ovako. Taj centar je zatvoren tad kada... kako i piše, kako i piše, znači 20... čini mi se... kojeg smo rekli datuma. U onom mom posebnom izvješću prema MUP-u kad je išlo sa brojkom 183, mislim 20. osmoga, je li; 16. osmoga zatražili smo izvješće, ja mislim da je otišlo 20. osmoga ili 18. osmoga, kad... Izvješće je ministarstvu o zatvaranju prihvatnog centra.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Pa, dakle... prvi dokument koji sam... jedan od prvih dokumenata koje sam vam pokazao danas je ovaj spisak lica koji su bili u logoru za ratne zarobljenike i da se spisak nastavio do 19. novembra...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Časni Sude, primjedba. Ne dozvoljavam ovaj termin "logor". Mi nismo imali nikakve logore. Nemojte... mislim, nije u redu da kažete "logor" jer to nije bio logor.

SUDIJA ORIE: ...nije problem ...

SVEDOK KARDUM: To je bio... to je bio prihvatni centar za ratne zarobljenike sa potpuno uređenim...

SUDIJA ORIE: ...ako mi kažete da ono što Tužilaštvo naziva logorom je po vama prihvatni centar. Međutim, nije na vama da nam kažete koji termin nije dozvoljeno da upotrebjavamo a koji jeste. Međutim, sada je jasno u zapisniku da se vi suštinski ne slažete sa načinom na koji je gospodin Margetts kvalifikovao objekat u pitanju koje vam je postavio. Gospodine Margetts, ne znam da li... nisam pogledao u transkriptu koju ste reč upotrebili na engleskom jeziku. Mi svi znamo o čemu govorimo i šta svedok naziva prihvatnim centrom.

TUŽILAC MARGETTS: Da. Hvala, gospodine predsedavajući.

SVEDOK KARDUM: To nije bio logor.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: U redu. U prihvatnom centru, gospodine Kardum, postojao je veliki broj lica i mi smo videli spisak.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nam ponovo prikažete dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5278. I, gospodine sekretare, molim vas da nam pokažete stranicu koja nosi oznaku ERN 0610-4954 što bi trebalo da bude 11 stranica.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, ako pogledate dole do poslednjeg unosa, videćete da postoji unos u kom stoji datum kada je osoba oslobođena, a to je 23. novembar 1995. godine. I dakle, da li biste se složili sa mnom da je bilo ratnih zarobljenika koji su obrađivani sve do 23. novembra 1995?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Časni Sude, moram pojasniti ovo. Prihvatni centar za ratne zarobljenike je zatvoren tog datuma kako i piše, kad je poslano izvješće, taj datum oko 20. kolovoza 1995. godine. Jer već tih dana su pristizali po jedan ili nijedan ratni zarobljenik u prihvatni centar za ratne zarobljenike i mi smo morali napustiti športsku dvoranu *Jazine* i vratiti je njenom vlasniku na daljnu uporabu. A svi ovi... sve ove osobe koje su dovođene kasnije, to su bile osobe koje su privedene iz šume, zaticane sa oružjem, koje su se predale same hrvatskoj policiji u kasnijem periodu i one uopće nisu bile odvođene u taj prihvatni centar, u tu zgradu *Mocire*, nego su dovođene redovno u policijsku upravu. U policijskoj upravi su... vidjet ćete zasigurno i datume kad su otpuštane, uglavnom istoga dana ili sljedećeg dana, je li, nakon što bi bile obrađene, one su odmah ili oslobođene ili su procesuirane i prosleđene nadležnom sudu, tamo gdje su i trebale biti, ovaj, i prosljeđene. Znači, taj centar zaista ne funkcioniše u nikakvom svom obliku od tog datuma kad je poslano posebno izvješće. On je zatvoren. Pa, nama zadnji... zadnji, ovaj, zadnja osoba koja se je predala čak nije na ovome spisku. Mi smo imali 1997. godine... mislim da je 1997. godine osoba zadnja koja se predala hrvatskoj policiji, i to je baš preko mene išla ta predaja. Sovijetko Popović, ja mogu dati ime i prezime, iz mjesta... iz mjesta Mokro Polje. Mi smo znali za njega da se on krije po tom prostoru...

SUDIJA ORIE: Vi ste objasnili da je prihvatni centar zatvoren tog datuma koji ste pomenuli, međutim, da su neki drugi ljudi koji su se predali, obrađivani i kasnije. Mi nemamo, barem u ovom trenutku... ukoliko gospodin Margetts bude želeo da sazna više detalja o tome ko je i kog dana i iz kojih razloga stigao, on će vas pitati. Molim vas, nastavite, gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine predsedavajući. Gospodine sekretare, molim vas da nam prikažete na ekranu dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5030. Ovo je izveštaj Ivice Cetine.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, videćete da se ovde spominje osoba koja se zove Mirko Kljajić, u drugom delu. Cetina Ivica kaže da je do dana 27. novembra 1995. godine u prihvatni centar za ratne zarobljenike ukupno prihvaćeno 277 osoba i 277 osoba je pušteno, i on daje detalje o tome. Dakle, posle 19. avgusta i pre 27. novembra, da li se slažete sa mnom da su 94 osobe obrađene od strane Ministarstva unutrašnjih poslova, da su obrađene kao ratni zarobljenici?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, slažem se, ali ne u tom prihvatnom centru. One su obrađivane unutar policijske uprave, kao osobe... ne kao ratni zarobljenici, kao

počinitelji, nego kao počinitelji određenih kaznenih djela protiv Republike Hrvatske ili vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: ...ali ne unutar centra. Istina, ovdje se nespretno koristi "prihvatni centar" ali on uopće u tom vremenu ne funkcionira.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala vam gospodine Kardum na razjašnjenju. A u odnosu na one 94 osobe, možete li da nam kažete koliko je vaših krim policajaca učestvovalo u obradi tih osoba?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne. Manji broj. Mislim da je radilo svega četiri, pet u tom vremenu.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala, gospodine Kardum.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas pokažite dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5020.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, videćete na prvoj stranici da je ovo je izveštaj Ministarstva unutrašnjih poslova. Izveštaj je od 6. avgusta. A tu je i spisak osoba.

TUŽILAC MARGETTS: Molim vas da pređete na drugu stranicu.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Videćete da se radi o izveštaju Ivice Cetine; i u posljednjem paragraf on kaže da se 6. avgusta u prihvatnom centru nalazi 135 starih osoba i dece. I onda kaže da je Ivka Babić, na zahtev njenog sina, bila smeštena u njegovu kuću, kao i Ružica Žarković, na zahtev njenog sina, bila smeštena u njegovu kuću. Možete li da potvrdite da se ovde radi o civilima koji su držani u civilnom prihvatnom centru?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Mislite u prihvatnom centru za ratne zarobljenike?

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Ne. Govorim o mestu u kom su bili civili.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Možda mogu da vam pomognem. Mislim da problem može biti upotreba reči "držani". "Držana" može da znači neki oblik pritvora. Odatle bi mogla da nastane zabuna.

TUŽILAC MARGETTS: Hvala, gospodine Mišetiću.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da. Ako je bilo bilo kakve zabune, ovo je... ja vas jednostavno pitam: mi smo videli razliku između centra za ratne zarobljenike i centra za civile, i samo želim da znam da li se ovde govori o osobama koje su se nalazile u

centru za civile... Izvinjavam se, ovo je referenca za osobe koje su bile u centru za civile 6. avgusta 1995. godine?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Pretpostavljam da jesu. Ja sad nemam te popise, je li. Pretpostavljam da su to bili civili koji su se nalazili u prihvatnom centru za civilne osobe 6. kolovoza 1995. godine. Ako želite neke podatke, ja vidim ovdje, recimo, Babić Ivka, rođena Arbanas, to je osoba hrvatske nacionalnosti. Njen sin...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Ne, ne, ne. Gospodine Kardum...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne znam šta...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Sve je u redu...

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ok. Ako vas nešto još... Uostalom, ne znam zašto bih ja komentirao potpise Ivice Cetine. Ako vam mogu pomoći, ja ću vam pomoći. Ali...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da. Možete mi pomoći i pomažete mi, i ja sam vam zahvalan na tome. Da li je iz Ministarstva unutrašnjih poslova izdato ikakvo naređenje u vezi sa uslovima ili okolnostima pod kojima su mogle da se oslobode osobe iz centra za civile?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Da, izdato je.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I koje je to bilo naređenje? I koji su to bili uslovi za otpuštanje civila iz takvih centara?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Nije bilo nikakvih uvjeta, samo je bio uvjet da osoba koja je sposobna skrbiti o... Uglavnom se radilo o bolesnima, nemoćnima i starim osobama, i već 5. ... mislim 5. kolovoza doministar Zdravko Židovec je uputio svim policijskim upravama da rodbina, rođaci, prijatelji ili osobe sposobne za skrb starijih osoba, mogu ih preuzeti bez ikakvih uvjeta, samo da su dužni ostaviti svoju adresu, odnosno, adresu di će osobe biti smještene i telefonski broj, ukoliko ga imaju. Vi ste vidjeli ta dokumenta.

SUDIJA ORIE: Gospodine Mišetiću?

ADVOKAT MIŠETIĆ: Časni Sude, ja se izvinjavam što prekidam. Gledajući transkript na strani 81, red 21, svedok je govorio... mislim da ime nije pravilno zabeleženo, i najvažnije za nas, svedok je govorio o etničkoj pripadnosti te osobe, a to nije zabeleženo u transkriptu.

TUŽILAC MARGETTS: Ja se, naravno zahvaljujem mom prijatelju što skreće pažnju na ove stvari, ali ja bih voleo da se svedoku dozvoli da završi svoj odgovor, a ispravke potom onda mogu da se unesu.

ADVOKAT MIŠETIĆ: Mislio sam da je završio.

SUDIJA ORIE: Prekinuli ste svedoka u trenutku dok je odgovarao na pitanje. Ja vas ne krivim za to, jer je odgovarao izvan onoga što je pitan. Ali, hajde... hajde da pokušamo da

vidimo. Kada ste govorili o... očigledno na bazi ovog dokumenta o osobi po imenu Babić, da li ste rekli i koje je nacionalnosti ta osoba?

SVEDOK KARDUM: Jesam.

SUDIJA ORIE: A koje je nacionalnosti ta osoba?

SVEDOK KARDUM: Hrvatske. A druga osoba je srpske nacionalnosti.

SUDIJA ORIE: A ko je bila ta druga osoba? Jer ste govorili o Simi Babiću, zar ne?

SVEDOK KARDUM: Ne, ne. Ivka Babić...

SUDIJA ORIE: Dakle, govorili ste o osobi...

SVEDOK KARDUM: ...a druga osoba je bila...

SUDIJA ORIE: ...čije ime ste videli u dokumentu i greškom se pojavljuje u transkriptu kao Sima Babić, ali vi govorite o Ivki Babić, i rekli ste da je to osoba hrvatske nacionalnosti?

SVEDOK KARDUM: Da. To je tačno. A Ružica Žarković, ona je Srпкиnja iz mjesta Jagodnja, kako se vidi odavde. Ako je to uopće bitno, je li.

SUDIJA ORIE: Da. Mi samo želimo da bude zapisano u transkriptu ono što ste vi rekli. Molim vas, nastavite, gospodine Margetts.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim vas da nam pokažete dokazni predmet Odbrane broj D462.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gospodine Kardum, tokom vaših prethodnih odgovora, vi ste govorili o naređenju koje je izdao general Zdravko Židovec.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, i ako biste mogli da spustite nadole, na BHS verziju.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Da li je ovo naređenje o kom ste govorili?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Mislim da je.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: I možete da vidite da se u ovom naređenju ne govori o zdravstvenom stanju pojedinca već se samo govori o tome da ih pokupi njihova rodbina?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne. Ja osobno znam da je veliki broj tih osoba završio u bolnici, čak neke osobe su umrle u bolnici u Zadru. Ovdje je bila riječ o starijim i nemoćnim osobama. Uglavnom to su bile osobe stare, nemoćne, psihički bolesnici i

tako dalje. Znači, osobe za koje nije imao ko skrbiti, nit su mogli oni sami o sebi uglavnom skrbiti. Uglavnom, tako je bilo.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Hvala, gospodine Kardum. Ako bismo mogli...

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts, očigledno želite da skrene pažnju na prvu stranicu na engleskom jeziku, umesto na drugu stranicu.

TUŽILAC MARGETTS: Tako je, gospodine predsedavajući. Ako bismo mogli da se vratimo na prvu stranicu, na prvi paragraf...

SUDIJA ORIE: To mi je jasno, naravno, svedok je video ceo dokument jer je u njegovom slučaju sve na jednoj stranici dokumenta.

TUŽILAC MARGETTS: Da.

SUDIJA ORIE: Molim vas. nastavite.

TUŽILAC MARGETTS: Gospodine sekretare, molim da nam prikažete dokument sa spiska po Pravilu 65ter broj 5028.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Ukoliko možete ovo sad da vidite, ovo je dokument Kancelarije za izbjeglice i raseljena lica. I videćete da se tu na dnu kaže: "Između 5. avgusta i danas", a to je datum je 7. septembar 1995. godine, "prošlo je 596 civila kroz centar za pružanje nege," i onda ćete videti u drugom delu da su se vratili u svoje domove ili kod rođaka, u skladu sa onim vašim nedavnim odgovorom, a da je deo hospitalizovan. Da li ovo odgovara vašem shvatanju koliko je civila prošlo kroz centar u Kninu između 5. avgusta i 7. septembra?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ovaj dokument se jako loše vidi kod mene. I koliko ja vidim, ovo je dokument Vlade Republike Hrvatske. Ja ovaj dokument prvi put vidim. Ja ovaj dokument prvi put vidim i sad, ovaj... čak ne mogu ni pročitati što on sadrži ovdje. Loš je tisak.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Pa, pri dnu, pominje se broj, postoji beleška na dnu, možete videti tamna slova ispod tabele gde piše "Napomena". Na kraju tog reda spominje se broj 596 ljudi. I dakle, moje pitanje je, bez obzira da li su sve reči jasne, da li je u skladu sa vašim saznanjem da je 596 civila prošlo kroz centar u Kninu između 5. avgusta 1995. godine i 7. septembra 1995. godine?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne bih mogao to komentirati, ali mislim, prošao je popriličan broj kroz prihvatilište u Kninu. A 7. septembra, otkud to? Ne znam taj datum, jer to nije funkcioniralo uopće tada, koliko je meni znano.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Gledam sad vrh dokumenta, odmah iznad zaglavlja, ispod naziva. Videćete da piše Zagreb, 7. septembar 1995. godine.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: To je 7. rujan, da. To je 7. devetoga, je li tako? Da. To je neko izvješće pisano u Zagrebu. Vidim tu se spominje Sisak, Knin, Zadar, Šibenik, Split, Karlovac, Gospić... nešto ukupno. I dole napomena... vidim neku brojku 9... 595 ili 596. Ne vidi se jasno. Al' to nisu naši podaci. To su podaci civilnih službi. To nisu podaci rađeni na osnovu podataka koje je davao MUP il' ne znam...

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Ako pogledate tabelu, videćete da u koloni sa leve strane postoji specifikacija gde su civili otišli. Navodi se u gornjem redu koliko je ljudi bilo u centrima, i onda se navodi koliki broj je otišao i gde su otišli. Što se tiče Zadra, videćete da je ukupan broj ovaj broj na dnu, gde su četiri kolone, u donjem redu, 926 lica. A vidite i da je od njih 543 otišlo rođacima ili prijateljima.

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne vidim. Jako loše vidim. Imate li nekakav drugi primjerak da mi date da mogu vidjeti to, da mogu... Ne vidim to ništa ovdje... Sad je nešto povećano. Sad je povećano, al' opet ne vidim ovo sa strane što piše.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: A da li bi vam bilo od pomoći ako bih vam dao primerak na papiru?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Primjerak je loš, ali je nešto bolji, pa možemo komentirati. Izvolite, ja slušam.

TUŽILAC MARGETTS – PITANJE: Dakle, ja vas pitam da li je tačno da su skoro svi ti ljudi koji su napustili ovaj objekat do 7. septembra, otišli kod svojih prijatelja ili rođaka, naravno, osim onih koji su umrli?

SVEDOK KARDUM – ODGOVOR: Ne znam. Ja ne bih tako rekao. Koliko se ja sjećam, mnogi su se vratili svojim kućama, bar što se tiče nas u Zadru. Mnogi ti ljudi su se vratili u svoje kuće. Recimo, meni je dobro poznato da je iz moga mjesta dovođen izvjestan broj ljudi... iz mog mjesta rođenja, u prihvatni centar u Zadar i između ostalih, moj pokojni otac je uzeo 12 tih osoba, 12. kolovoza 1995. godine, odveo ih najprije u svoju kuću u Zadru, a nakon toga ih je odveo u njihove kuće u Nuniću, odakle su oni... i svi su oni ostali živjeti u Nuniću. Neki su kasnije umrli, naravno, prirodnom smrću, a neki su i danas živi, i gore žive u svojim kućama. Ja čak imam i popis tih osoba ovdje kod sebe. Ako želite, ja vam ga mogu i dati.

SUDIJA ORIE: Gospodine Margetts, pitam se, da li je bilo nešto... pitali ste svedoka da li je tačno da je iz Zadra veliki broj otišao kod rođaka i prijatelja. Sada svedok objašnjava, kako je rekao, da je većina njih otišla kući. To nije protivurečno. Potpuno mi je nejasno da li postoji bilo kakva sugestija u vašem pitanju da bi napuštanje ili odlazak kod rođaka ili prijatelja značio da neće da idu svojim kućama ili naprotiv, da hoće da odu kućama. To je nejasno. Dakle, pustili ste svedoka da objasni dosta detaljno, ali nije mi jasno šta vi pokušavate da utvrdite?

TUŽILAC MARGETTS: Da, časnici Sude, ja sam mu dozvolio da to detaljnije objasni. Mada njegovo objašnjenje, mislim, nije u potpunosti relevantno za pitanje. A u stvari, postavlja se pitanje obima naređenja koja smo videli i na to na kakav je način postupano s tim ljudima. A bez bilo kakve dalje razrade, postoji konzistentnost između te dve stvari,

to jest, onoga što je rečeno u naređenju i stvarnosti na terenu. Dakle, to je efikasno koliko...

SUDIJA ORIE: To je ono što ste želeli da pokažete?

TUŽILAC MARGETTS: Da, to je ono što smo tražili da se utvrdi, da.

SUDIJA ORIE: Ja gledam na sat i utvrdio sam da je 19.00 časova. To je... Onda, gospodine Kardum, mi ćemo morati da završimo za danas, i želeli bismo da vas vidimo sutra, jer ćemo nastaviti sutra ujutro u 9.00 časova. Sada prekidamo i nastavljamo sutra, u utorak 23. septembra, u 9.00 časova, u sudnici broj 2.

Sednica je završena u 19.02 h

Nastavlja se u utorak, 23. septembra 2008. godine u 9.00 h.

Fond za humanitarno pravo

